

HRVATSKI PLANINAR

125
GODINA
HRVATSKOG
PLANINARA
1898 – 2023

ISSN 0354-0650

GODIŠTE **115**

ČASOPIS HRVATSKOGA
PLANINARSKOG SAVEZA
izlazi od 1898. godine

2

VELJAČA
2023

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOGA PLANINARSKOG SAVEZA

»Hrvatski planinar« časopis je Hrvatskoga planinarskog saveza. Prvi je broj izašao 1. lipnja 1898. Od 1910. do 1913. tiskao se kao podlistak naziva »Planinarski list« u časopisu »Vijenac«. Od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948. časopis nije izlazio, a od 1949. do 1991. godine izlazio je pod imenom »Naše planine«. Časopis izlazi u jedanaest brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj).

Nakladnik

Hrvatski planinarski savez
Kozarčeva 22, 10000 Zagreb
www.hps.hr
OIB 77156514497

Pretplata i informacije

Ured HPS-a
tel. 01/48-23-624
tel. 01/48-24-142
uredhps@hps.hr

Uredništvo

Adresa elektroničke pošte
za zaprimanje članaka,
vijesti i ilustracija:
hrvatski.planinar@hps.hr

Tisak

Kerschhoffset d.o.o.,
Ježdovec

ISSN 0354-0650

Glavni i odgovorni urednik

Alan Čaplar
alan.caplar@hps.hr

Urednički odbor

Darko Berljak
prof. dr. Darko Grundler
Damir Janton
Ivan Hapač
Faruk Islamović
Krunoslav Milas
Radovan Milčić
prof. dr. Željko Poljak
Robert Smolec
Damir Šantek
Klara Jasna Žagar

Lektura i korektura

Željko Poljak
Robert Smolec
Radovan Milčić

Pretplata

Godišnja pretplata za Hrvatsku

iznosi **19,90 €**. Pretplata se uplaćuje na žiro-račun Hrvatskoga planinarskog saveza HR4123600001101495742, pri čemu na uplatnici ili u obrascu za plaćanje putem interneta, u rubrici »Poziv na broj«, treba biti upisan Vaš pretplatnički broj.

Godišnja pretplata za inozemstvo

iznosi 35,00 €, a uplaćuje se na račun BIC ZABA-HR2X 25731-3253236, također uz poziv na pretplatnički broj.

Cijena pojedinačnog primjerka je 2,00 € (+ poštarina).

Vaš pretplatnički broj otisnut je uz Vašu adresu na listiću za slanje časopisa. Nakon uplate i evidentiranja u HPS-u, na tom listiću možete vidjeti naznaku o obavljenoj uplati.

Kako se pretplatiti

Zainteresirani za pretplatu na časopis trebaju se telefonom, elektroničkom poštom ili putem web obrasca javiti u Ured Hrvatskoga planinarskog saveza (uredhps@hps.hr, 01/48-23-624, 01/48-24-142).

Časopis se distribuira poštom, na osobnu adresu pretplatnika.

Godišnja pretplata se odnosi na kalendarsku godinu, pa novi pretplatnik nakon uplate dobiva sve brojeve tiskane u tekućoj godini. Pretplata se automatski produžuje na sljedeću godinu, do opoziva. S prvim se brojem u novoj godini pretplatnicima fizičkim osobama šalje uplatnica za pretplatu, a pretplatnicima pravnim osobama računi.

Bibliografija

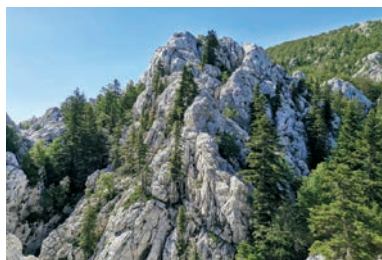
Stari brojevi časopisa u PDF formatu i bibliografski pretraživač sadržaja svih dosad izdanih brojeva dostupni su na web stranici HPS-a www.hps.hr

Suradnja u časopisu

Časopis objavljuje sve vrste članaka i vijesti zanimljivih za planinare. Prednost imaju prilozi sa zanimljivim temama koji su popraćeni boljim izborom ilustracija. Slike se mogu slati elektroničkom poštom ili putem web-servisa za velike datoteke. Slike treba slati u originalnoj veličini (bez smanjivanja), ne unutar Word dokumenata. Uredništvo zadržava pravo redakture, lekture i korekture tekstova. Stavovi i mišljenja suradnika iznesena u časopisu nisu nužno stajališta Hrvatskoga planinarskog saveza.

56 O novome krovu
Giromettina doma

66 Po kukovima i vrhovima Crnopca

79 Stazom mozaičnih krajobrazu

87 Antunovac – prva kuća
požeških planinara

Sadržaj

Članci

- 56 O novome krovu
Giromettina doma**
Ivana Radonić
- 63 Izazovni Veliki Kabal**
Željko Brdal
- 66 Po kukovima i
vrhovima Crnopca**
dr. Raul Horvat
- 73 Na Crnopcu i Tulovim
gredama uoči budućnosti**
Robert Smolec
- 79 Stazom mozaičnih
krajobrazu**
Josipa Čeliković
- 82 Zen klupica
nadomak vrhu Papuka**
Anita Bubak
- 87 Antunovac – prva kuća
požeških planinara**
Vjekoslav Kramberger
- 91 Pruži mi ruku –
iskustvo s Kozjaka**
Ivana Mitar

Rubrike

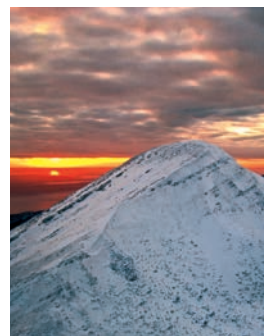
- 93 Vijesti:** Članovi PK-a Ivanec na
Pico del Teideu, 17. izlet Nepoznati
Papuk i Krndija, Više od 150
planinarki i planinara na 10.
pohodu po Ivanečkoj planinarskoj
obilaznici, Uspješna prva godina
Dječje sekcije Ježići HPD-a
Bilogora
- 97 Hrvatska planinarska
obilaznica u 2022.**
- 99 Kalendar akcija**
- 100 Planinarska enigmatika**

Tema broja

Obnova planinarskog doma
Umberto Girometta na
Mosoru

Naslovnica

Sveto brdo
na južnom Velebitu,
foto: Darko Berljak

125
GODINA
HRVATSKOG
PLANINARA
1898 – 2023

O novome krovu Giromettina doma

dr. sc. Ivana Radonić, Split*

Postojao je san, san mosoraša, onih davnih godina kada je započinjalo organizirano planinarstvo u Dalmaciji, o zdanju na Mosoru, sigurnom utočištu planinara. Riječi profesora Umberta Giromette »Onako kako lađe računaju na luke tako i planinari računaju na planinarske kuće, to su im njihova sidrišta i uporišta« savršeno opisuje taj san.

Taj san, o velebnom zdanju u ljutom kršu Mosora ostvaren je 1931. Te je jeseni otvoren planinarski dom čiju je gradnju započela, samo dvije godine prije, skupina entuzijasta predvođena profesorom Giromettom i mnogim pojedincima koji su toliko voljeli Mosor, planinarenje

i druženje da su u ljutom kršu vlastitim rukama izgradili prekrasan dom, koji već 91 godinu stoji na ponos planinara mosoraša, ali i hrvatskog planinarstva. Ljudi tog vremena bili su skromni, radišni, poštteni, radili su za opće dobro i ništa nisu tražili zauzvrat. Napravili su to za sebe i za sve nas, izgradili su dom i pošumili njegov okoliš

* Autorica, dr. Ivana Radonić, prva je predsjednica HPD-a Mosor u njegovoj dugoj i bogatoj povijesti. Za cjelokupan angažman u vođenju tog velikog planinarskog društva, a osobito za angažman u obnovi planinarskog doma »Umberto Girometta«, Izvršni odbor HPS-a nagradio ju je godišnjom nagradom HPS-a za najbolji društveni rad u 2022. godini.

Predsjednica HPD-a Mosor Ivana Radonić na jednoj od brojnih akcija transporta građe do Giromettina doma

kako bismo mi danas mogli uživati u zelenoj oazi daleko od gradske buke i vreve.

Od same izgradnje dom je doživio i uspone i nevolje – bio je sigurna luka planinara, bio je bolnica u ratnim vremenima, bio je ranjen, oštećen, nadograđeno mu je istočno krilo, dovedena struja, promijenio je ime (nekoć Dom kraljice Marije, a danas ponosno nosi ime po Umberto Girometti, legendarnom splitskom planinaru, popularizatoru planinarstva te predsjedniku HPD-ove podružnice Mosor), preživio je veliki požar, prošao obnovu unutrašnjosti, mnogobrojne popravke, ali svaki se put iz »pepela« podignuo još ljepši i veći.

U njega je utkano mnogo ljubavi i volonterskog rada, ali uvijek se provlačio jedan veliki problem, koji je mučio dom desetljećima, tzv. »rak-rana« toga lijepoga planinarskog doma, a to je krov. Naime, krov planinarskog doma »Umberto Girometta« bio je prekriven azbestnim pločama, koje su predstavljale opasnost prvenstveno za zdravlje mnogobrojnih planinara i izletnika zbog opasne prirode azbesta, koji se tijekom prošlog stoljeća masovno koristio za krovove zbog lagane nosive konstrukcije i jednostavne izvedbe. Nakon otkrića kancerogenosti azbesta u mnogim je zemljama zabranjena njegova proizvodnja i uporaba. Dodatni je problem bio u tome što su navedene ploče zbog dotrajalosti i djelovanja vremenskih prilika postale krte, što je prouzročilo prokišnjavanje i utjecalo na vlaženje zidova unutar cijelog objekta, stvaranje gljivica u obnovljenim prostorijama na gornjem katu te bilo opasnost za instalacije i inventar planinarskog doma.

Dugo su mosoraši razmišljali o novom krovu, ali zbog pravnih i financijskih razloga bio je to samo san. Došla je i korona, sve je bilo neizvjesno. Na jednom sastanku upravnog odbora u ovom mojem mandatu predsjednice društva odlučila sam se uhvatiti u koštac s tim problemom. Članovi uprave bili su složni i odmah su pristali. Nismo imali novca, znali smo da cijena neće biti mala, ali odlučeno je da »moramo« početi s radovima jer krov više nije mogao čekati. Napravljen je plakat za uplatu donacija, napisan projekt i plan rada te smo danima slali molbe potencijalnim donatorima i prijave na

HPD MOSOR, SPLIT

Transport drvene građe iz Sitna Gornjeg do planinarskog doma

natječaje koji su u tom trenutku bili otvoreni. Čekali smo i govorili o našem snu, raspitivali se i vrtjeli sve mogućnosti za njegovo ostvarenje. A onda je krenulo. Priča se počela lagano kotrljati, ljudi su se počeli javljati, uplaćivati donacije i nuditi pomoć. Ali iskreno, u tom trenutku nismo bili svjesni u kakav se projekt upuštamo i koliki smo zalogaj odlučili zagristi. Vodila nas je ljubav prema našem planinarskom domu i želja da velik trud mnogobrojnih volontera koji su godinama ulagali svoje slobodno vrijeme u održavanje i obnovu doma ne propadne zbog vlage i prokišnjavanja. Vodila nas je i dužnost prema prethodnicima, koji su prije 90 godina podignuli dom ni usred čega, da im se na neki način odužimo, da promijenimo krov i time pridonosemo očuvanju doma za sljedeće naraštaje.

Ipak, nije bilo tako jednostavno. Nakon pozitivnog stava vrlo smo brzo shvatili da nećemo sve moći odraditi volonterski. Rad na krovu je

Dugo očekivan helikopterski transport paleta s crjepovima na Mosor

specifičan, skidanje azbestnih ploča moralo je biti odrađeno pod nadzorom i od strane stručnih službi, kao i krovopokrivački radovi, pa smo krenuli u potragu za njima. Za demontažu azbestnih ploča kontaktirali smo tvrtku Cian, ali problem je bio pronaći izvođača krovopokrivačkih radova zbog specifičnosti lokacije doma, koji je udaljen sat hoda od najbliže prometnice. U to se vrijeme dogodio i potres u Banovini, materijala je na tržištu kronično nedostajalo, a građevinski radnici bili su razapeti na sve strane. Traženje izvođača trajalo je nekoliko mjeseci, a pronašao ga je pročelnik Gospodarske sekcije Mosora Goran Bratim, zvan Gricko. Gospodin Perkušić iz tvrtke Dizajn Perkušić iz Žrnovnice ukazao se kao sam anđeo, pristao preuzeti posao i tijekom ljeta, kada je najmanja mogućnost za kišu, izvesti krovopokrivačke radove na planinarskom domu. Sve smo dogovorili, ali nedostajao je materijal. Osim nedostatka materijala na tržištu, i njegove su cijene otišle u nebo. Iako smo uspjeli prikupiti određen iznos potrebnih sredstava, ponovno smo počeli sumnjati u ostvarenje projekta. I tada nam se Hrvatski planinarski savez ukazao kao naš najveći anđeo čuvar. Njegovu smo potporu imali

od prvog dana, ali i financijski nam je neizmerno pomogao čak dvaput (2021. i 2022.) odobrivši sredstva na natječaju za potporu obnove, održavanja i izgradnje planinarskih objekata.

Kada sam sredinom svibnja 2021. dobila obavijest da smo prošli na HPS-ovom natječaju i da nam je odobren iznos od 56.800,00 kuna za kupnju krovnih crjepova i svega potrebnog za njihovu montažu, mislila sam da je to šala jer smo očekivali mnogo manji iznos. Morala sam nekoliko puta pročitati službenu obavijest da bih shvatila kako smo stvarno dobili iznos dovoljan za kupnju svih crjepova. Kakva sreća! Gricko je odmah organizirao njihovu nabavku u tvrtki Kova promet d.o.o. i helikopterski transport, koji je nakon prvotnih dogovora kasnio zbog početka protupožarne sezone, pa smo nekoliko mjeseci redovito obilazili palete naših crjepova na helidromu u blizini zvjezdarnice Zvezdanog sela Mosor, u nadi da ih nitko neće oštetiti ili ukrasti dok nam let ne bude odobren. Kad su u listopadu 2021. palete s crjepovima napokon poletjele prema domu, znali smo da nema nazad i da će dom zaista dobiti novi krov. Toga je dana helikopterom na livadu u blizini doma

prebačeno 18 paleta krovnih crjepova te smo do kraja godine svaki sunčani vikend organizirali radne akcije njihova prenošenja u »živom« lancu, jedan po jedan, iz ruke u ruku, do doma. Akcije su trajale dva mjeseca i na taj je način prebačeno više od 4000 crjepova, ukupne težine veće od 16 tona, a posljednji je prenio dječak, polaznik male planinarske škole. S akcijama smo bili gotovi početkom prosinca, kada smo u domu prigodno proslavili posljednju akciju i 96. godišnjicu osnivanja Mosora.

Početkom 2022. krenuli smo puni elana u nabavu preostalog materijala i pripremu gradišta za početak radova, koji su bili planirani za lipanj. Ali, kao i uvijek, želje su jedno, a mogućnosti drugo. Nedostajalo je novca, nedostajalo je materijala, a volje je bilo napretek. Naša je arhitektica još jednom provjerila stanje staroga krovišta i zaključila da bi bilo pametno promijeniti

nekoliko krovnih greda. Jedan ljubazan član dao nam je kontakt predivnih ljudi iz tvrtke Bjelin d.o.o. iz Ogulina, koji su nam obećali donirati potrebnu drvenu građu. Budući da nam je trebalo oko 12 kubika, očekivali smo donaciju određenog dijela ili dobar popust u nabavi navedenoga. Kada me gospodin nazvao da mi kaže da nam je odobrena donacija drvene građe i na moj upit koliko nam kubika mogu donirati odgovorio da doniraju sve te da se čujemo za transport kad im građa stigne, gotovo sam pala sa stolice od nevjericе i sreće! Osim crjepova imali smo i grede!

A onda je počeo rat u Ukrajini. Panika, neizvjesnost, nabava materijala obustavljena ili preusmjerena, prošla je veljača, prošao je ožujak, lipanj se bližio, a grede i daske su kasnile. Bili smo zabrinuti, ali donatori su napravili sve što su mogli da ispune obećanje i, stvarno – malo prije Uskrsa imali smo uredno složenu drvenu građu

HPD MOSOR, SPLIT
HPD MOSOR, SPLIT

Crijep je dopremljen ljudskim lancem – iz ruke u ruku

Doprema cementa

Radovi na krovu i pročelju

u skladištu u Žrnovnici, koje nam je ljubazno ustupila tvrtka Ba Com d.o.o.

Slijedili su ponovno dogovori o helikopter-skom transportu jer je masa potrebnog materijala samo rasla, a dogovoreni se rok za početak radova približavao. Nakon mnogo peripetija, dogovora, pregovora i odgađanja letova zbog loših vremenskih uvjeta, početkom srpnja helikopterom nam je do doma prebačena skela i potreban građevinski materijal. Daske su već bile tamo jer smo ih, kad su stigle, počeli nositi prema domu vođeni mišlju »idemo odradit' koju akciju pa će ostatak bit' prebačen helikopterom...« Akcija po akcija, nosilo se danima, vikendima, jutrima, u akcijama su sudjelovali stari, mladi, tko je god i koliko je god mogao nositi. Došlo bi se s posla, ručalo i išlo na Mosor na akciju. Glasno se uzdisalo, proklinjalo, znojilo, sjedilo putem na daskama, nosilo metar po metar, ali kad bi akcija završila i kad bismo sjeli ispred doma uz hladno piće, pogledali na hrpu građe koja je nakon svake akcije brzo rasla, umor bi se zamijenio ponosom.

U međuvremenu nas je Hrvatski planinarski savez još jednom obradovao i odobrio nam sredstva na novom natječaju u 2022., kojima smo

nabavili preostali potreban građevinski materijal. S tim se sredstvima ukupan iznos kojim nam je HPS financijski pomogao ostvariti taj velik projekt popeo na više od 60 tisuća kuna i na tome smo neizmjerljivo zahvalni.

I tako su u srpnju 2022., nakon gotovo dvije godine priprema i mnogo odrađenoga pozadinskog posla, napokon počeli građevinski radovi na krovu. Došli su majstori, postavljena je skela, demontirano staro krovno, zamijenjene dotrajale grede te izvedeni krovopokrivački radovi. Majstori su radili od ponedjeljka do petka, od jutra do mraka, kako bi vrijeme u planini maksimalno iskoristili. Gricko je nadzirao tijekom radova, Špiro kuhao za majstore i sve je nekako išlo glatko. Ali kao i uvijek, kad se započne s nekim radovima, otvore se novi. Tako je ispalo da je zgrada doma u puno lošijem stanju nego što smo mislili, a kako su tu već bili i skela i majstori, odlučili smo se za taj dodatan trošak i sanaciju kompletnoga krovnog oboda i fasade, a za izvođenje tih radova bilo je potrebno dopremiti dodatan materijal. To je bio poseban izazov. Kolovoz, srce sezone, temperatura zraka nije padala ispod 35 stupnjeva, ljudi na godišnjem odmoru ili u

HPD MOSOR, SPLIT

Bojanje prozora i klupa pred domom Umberto Girometta

poslu do grla, a radnicima nedostaje materijala da mogu nastaviti posao! Ali nije bilo akcije na koju se nije odazvalo barem 15-ak ljudi, pa je tako u jednoj popodnevnoj akciji u samo dva sata do doma preneseno 750 kilograma cementa. Što reći tim ljudima osim velika hvala! Taj volonteriški duh, zajedništvo, uzdisanje i smijanje nakon odrađenih akcija nikad neću zaboraviti.

Dom je svakim danom poprimao nov oblik, postajao ljepši, i bili smo neizmjereno ponosni jer je sav uloženi trud postao vidljiv. Najveće je iznenađenje tijekom radova bio kamen ispod žbuke na istočnoj fasadi, koji nas je toliko oduševio da smo fasadu odlučili ostaviti takvom. Naši članovi Petar i Ivan mjesecima su je poslije završetka radova brusili kako bi kamen zasjao u punom sjaju.

Kad su krov i fasada bili gotovi, zaključili smo da bi trebalo obojati škure jer su propale od sunca, pa smo onda nekoliko vikenda bojali škure, pa vrata, da se uklope sa škurama, pa su članovi Jakov i Ivica izbrusili i obojali sve klupe i stolove ispred doma. Pa smo zaključili da nam je nadstrešnica nekako mala, pa su Nino i Nediljko izgradili novu i veću.

HPD MOSOR, SPLIT

Postavljanje nove ploče s imenom doma

Planinarski dom Umberto Girometta nakon obnove

HPD MOSOR, SPLIT

Članovi HPD-a Mosor na ulazu u dom Umberto Girometta

Projekt je bio golem zalogaj, ali uspjeli smo! Nakon dvije godine planiranja, dva mjeseca radova i bezbrojnih koraka – uspjeli smo. Ostvarili smo velik san planinara mosoraša, vjerovali smo u njega, nismo se dali obeshrabriti i promijenili smo krov na planinarskom domu »Umberto Girometta«. U krov je uloženo mnogo ljubavi, truda i znoja mnogobrojnih volontera, kojima sam kao predsjednica HPD-a Mosor do neba zahvalna. Velika hvala i svim donatorima jer bez njih ne bismo uspjeli!

Svečano predstavljanje radova i novoga krova održano je tijekom tradicionalnih Dana mosoraša, prvoga vikenda u listopadu, a radovi su završeni u nedjelju, 4. prosinca 2022., prigodom 97. obljetnice osnivanja Mosora. Ove smo mu godine darovali najbolji i najveći mogući dar – 300 kvadrata novog krova, uređenu fasadu, cijelu južnu fasadu i novu nadstrešnicu.

Pozivam vas da planinarskim korakom dođete do Giromettina doma i uživajte u jedinstvenom ugođaju planine i našega planinarskoga doma.

Izazovni Veliki Kabal

Iskustvo slijepog planinara

Željko Brdal, Zagreb

Neću pretjerati ako kažem da dnevnik Hrvatske planinarske obilaznice (HPO) pozitivno utječe na moj život. Zajedno s njim putujem Lijepom Našom, uspinjem se na zanimljive vrhove u svim vremenskim uvjetima, planinarim po svim terenima i visinama, posjećujem naselja za koja nisam ni čuo, upoznajem drage ljude i stječem neraskidiva prijateljstva!

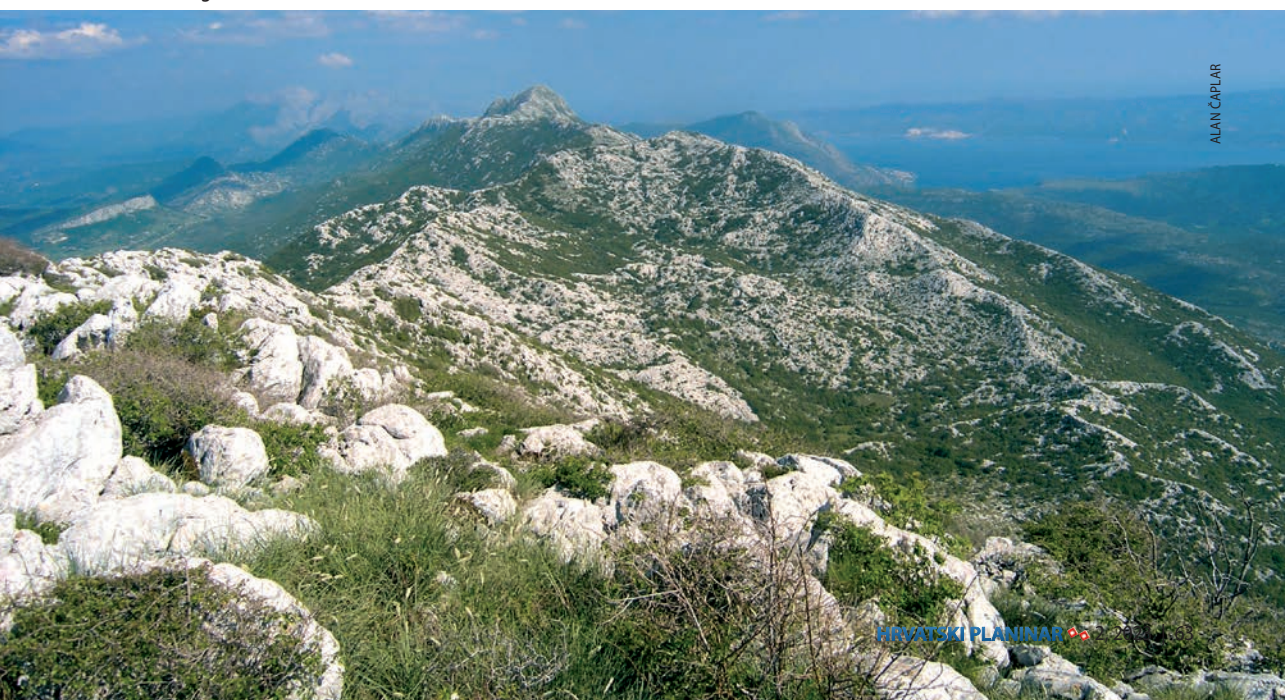
Ovaj me put HPO odveo prema jugu, u srce Dalmacije. Na autobusnom kolodvoru u Splitu dočeka me je trojac planinarsko-prijateljske podrške i pomoći koji čine Aleksandra, Diana i Zoran.

Iznad Splita, ako te tko pita, postoji planina. Škrta vodom, krševita i kamenita! Riječ je o Mosoru, kamenoj gromadi koja se pruža od Kliškog prijevoja na sjeverozapadu do rijeke Cetine na jugoistoku u duljini od približno 25 kilometara. Kako je Mosor dobio ime? Kažu da bi to moglo biti prema francuskom mons dor (zlatna planina) ili od ilirskih riječi mol (brdo) i sor (izvor).

Autom stižemo do planinskog sela Sitna Gornjeg (590 m) na južnim obroncima Mosora, 20-ak kilometara od Splita. Prolazimo pored kuća u naselju Gruicama, nedavno obnovljenu područnu školu i nekoliko kuća za odmor. Parkiramo se na kraju sela, kod vodospreme, gdje počinju svi glavni putovi prema planinarskom domu i vrhovima Mosora. Preobuvam se i po kamenjaru kroz lagani sumrak krećem s duetom »kava i šlag« prema domu »Umberto Girometta«.

Nakon nekoliko odvojaka prema domu »autoput« završava, a mi se dižemo ulijevo, strmo, na planinarsku stazu. Tehnika vođenja na štap ustupa mjesto tehnici »pruži mi ruku« jer je staza kamen $\times$ stijena = krš, ukratko: zahtjevna! Postupno se uspinjemo vijugajući po kamenjaru prošaranom rijetkom travom. Oprezno, polako, svako malo stižemo na strme kamene ploče. Između njih je more šupljina, jama ili rupa, tako da pažljivo slušam upute svojih pratitelja. Markacije su dobre, staza se nastavlja nešto polazi, prema planinarskom domu na rubu dolca

Vidik s Velikog Kabla

Ljuvača. Prolazimo pokraj ekipe koja peče kobasice u obližnjem objektu otvorenog tipa.

Gradnja planinarskog doma u središnjem dijelu Mosora, kod izvora Ljuvača, na nadmorskoj visini od 868 metara, započela je 1929. na poticaj prof. Umberta Giromette. Dom je otvoren 1931. pod imenom Dom kraljice Marije. Tijekom Drugoga svjetskog rata služio je kao baza Mosorskom partizanskom odredu, a talijanska ga je vojska zapalila i razorila. Dom je obnovljen, proširen i otvoren 1951. pod novim imenom Dom na Ljuvaču. Od 1961., prema želji mosoraša, dom nosi ime oca dalmatinskog planinarstva Umberta Giromette. Početkom Domovinskog rata dom je bio središte za izobrazbu kadrova Hrvatske vojske.

Autor na usponu prema Velikom Kablu

To su crtice iz prošlosti! A sadašnjost doma?

Danas je to jedan od najboljih planinarskih domova u Republici Hrvatskoj i sretan sam što sam bio njegov gost. U prizemlju su dnevni boravak i kuhinja sa spremištem, u istočnom krilu blagovaonica za 70 gostiju, a u zapadnom hodnik s posudionicom šlapa, sanitarni čvorovi, dvije sobe i spremište ispod stubišta koje vodi na kat. To je dom po mjeri i želji svakog planinara. I to nije sve. Na katu je »kantun za čilanje«, sa stolom, foteljama i malom knjižnicom. U nastavku su hodnik, sanitarni čvor, praonica, spremište i četiri sobe, od kojih svaka nosi naziv nekog vrha Mosora (4 + 16 + 16 + 8 ležaja, u najvećoj sobi na trećem katu skupnog ležišta ima mjesta za još desetak planinara). Sve je čisto, uredno i prostrano. Voda, struja, telefon! Dom je posljednjih godina obnovljen. Najprije je kompletno uređen prvi kat, a lani je promijenjen krov i obnovljena fasada.

U domu nas dočekuju gostoljubivi mosoraši s napitcima i večerom. Družimo se u opuštenom ozračju, uz planinarske priče i opis sutrašnje trase, a zatim odlazimo na spavanje. Vreća za spavanje i atmosfera podsjetile su me na uspon na Dinaru 2014. Znao sam da je ispred mene zahtjevan uspon i jedva sam čekao da dođe sutrašnji dan.

Subotnje je jutro. Ustajemo i pripremamo ruksake za turu. Prihvaćam savjet iskusnih mosoraša: »Bit će ti sunčano, jakna ostaje, spremi vjetrovku u ruksak.«

Uspón počinjemo u 8:30 sati. Prvi je dio puta lagan, vodi ugodnom stazom, pa hodamo primjenjujući tehniku štapa: Aleksandra naprijed, onda ja, a zatim Diana. Ranojutarnje sunce fino grije, pa smo u kratkim rukavima. Dan je kao stvoren za planinarenje. Uspón dijelom vodi kroz šumu, a potom izlazi u područje gologa krša. Staza sada vodi strmo uzbrdo, redaju se zavoj za zavojem, a teren je pravi mosorski, stjenovit. Uslijed promjene konfiguracije i granulacije terena, s vođenja na štap prelazimo na tehniku »pruži mi ruku«! Najсреtniji sam čovjek u svemiru, svaki korak je korak više, napor i sreća idu zajedno.

Zrak ispunjavaju intenzivni mirisi trava. Jutros sam pio čaj od vriska, a sada taj intenzivan miris osjećam posvuda oko sebe.

Planinarska staza vodi po krškoj goleti, sve oštrije uzbrdo, a naposljetku ulazi u visoku makiju. Čisti planinarski hedonizam! Ide nam dobro, napredujemo sporo, ali sigurno. Pred nama je najteži dio puta. Samo ću reći da su moje pratiteljice jednostavno fenomenalne te da je činjenica što sam tu dionicu prešao bez iščašenja zglobova njihova zasluga. Usmjeravaju svaki moj korak kako bih izbjegao izazove na stazi. Pozorno slušam upute. Legendarna je uputa koju sam tom prilikom čuo 444 puta: »Ovdje stavi nogu, i nigdje drugdje, ni livo ni desno, nikako naprid, baš tu!« (nogu bi mi usmjerile udarajući štapom u ciljano gazište). S obzirom na krški teren, zaista je potreban oprez. Ima mnogo sitnijega i krupnijega kamenja koje je pomično i samo čeka da ti izvrne nogu. Iskreno, sve nakon ove dionice čista je planinarska poezija!

Nagrađujemo se kratkim odmorom i nastavljamo. Put dijelom vodi kroz sjenu stabala ugaženom stazom koja vijuga bršljanom obraslim tlom pored stijena prekrivenih mahovinom. Korak po korak, idemo gore i samo gore, strmo, strmije, još strmije. Čisti kamenjar! Nos je svakim korakom bliže podlozi. Na nekoliko mjesta ja njuhom, a pratnja okom, utvrđujemo da stazom krstare divokoze, a navodno ima i muflona. Ima detalja gdje se pentramo i rukama i nogama. Susrećemo na putu kolegu geografa koji poznaje obje moje pratiteljice.

Korak po korak, strmo, strmije, zavoj po zavoj, krš... nema maslina... samo markacije po stijenama. Tijekom hodnje, opijeni mirisom svih mogućih trava oko sebe, uživamo u vidicima koji sežu sve dalje u daljinu. Sve se češće za uspon služim i rukama. No, osjećam da smo blizu, svakim korakom sve bliže.

Ilazimo na hrbat, gdje nas dočekuje vjetar, a ubrzo zatim stižemo i do križa na vrhu. Stigli smo na Veliki Kabal (1339 m)! Dolazak na vrh izaziva erupciju ponosa i veselja! Tik ispred križa stoji betonski namještaj – stol i pet klupa. Vadimo i piće i će i voće. Nema tih riječi kojima bih mogao opisati koliko sam ponosan na Aleksandru i Dianu. Bile su sjajne! Uspeli smo se na najviši vrh Mosora, na kojem, prema statistici, nije bilo 88 % Splićana! Fotografiramo se kod križa, utiskujem žig u dnevnik HPO-a.

Slijedi silazak koji, siguran sam, neće biti lagan. No, kad imaš takvu ekipu, sve je moguće.

Susrećemo 3 × 2 planinara u usponu. Strmo je, gdje gdje silazim klizeći niza stijenu na stražnjem dijelu tijela, a gdje gdje otpenjavam, uz navođenje. Svako malo koristim se i nogama i rukama da prođem neki strmiji, zahtjevniji detalj. Ide nam to! I opet treba mnogo strpljenja, podrške, usmjeravanja, volje, želje i suradnje. K tome, sada smo sve troje umorniji nego kad smo ovuda prolazili jutros. Opreza nikad dovoljno, a na stazi ima svega što se može poželjeti na Mosoru: i stijena, i korijenja, i kamenja, i škrapica, i tako redom svega pomalo. Nosi nas zanos uspjeha, usklađenosti i suradnje, timski duh okolo-naokolo i kemija ekipe. Evo nas konačno kod planinarskog doma, lebdimo pola metra iznad zemlje!

Upoznajem legendarnog domaćina Špiru i ispijanjem nekoliko čaša nadoknađujem izgubljenju tekućinu, a uz odličan fažol zaboravljam na bol u mišićima. Nakon večere slijede opuštanje, pjesma i zaslužen odmor. O da, nakon cjelodnevnog planinarenja uslijedilo je cjelonoćno spavanje.

Sviće nedjelja! Našoj su se ekipi priključili Željka i Mladen, koji su, kako se poslije ispotalo, postali moja pratnja na silasku. Doručujemo i još malo sjedimo ispred doma. Na terasi je više od stotinu izletnika, zauzeto je svih pet velikih drvenih stolova s klupama.

Malo ispod doma velika je prostrana livada s jezercem, okružena gustom, borovom šumom. I tamo vladaju gužva, žamor i lavež. Ostavljamo to iza sebe i krećemo prema Sitnu Gornjem, ovaj put stazom prema zapadu, mimo izvora Novaka. Staza se nakon požarom ogoljenog područja nekadašnje šume spušta prema jugu, gdje se spaja sa stazom »preko livade«. Nakon desetak minuta hoda prema istoku ponovno skrećemo na jug i dolazimo do skliskih, stopama uglađenih stijena. Željka i Mladen paze na mene i usmjeravaju me s toliko volje i želje da sam pazio dvostruko. Svako malo propuštamo izletnike i planinare koji se uspinju.

Napokon sam kod auta. Prije povratka u Zagreb zadržavamo se radi druženja u Strožancu, uz obećanje da ćemo takvo ugodno druženje ponoviti prvom prilikom. Iza mene je nezaboravan izlet i jedva čekam da se ekipa i ja ponovno uputimo na mosorske planinarske putove.

Po kukovima i vrhovima Crnopca

dr. Raul Horvat, Zagreb

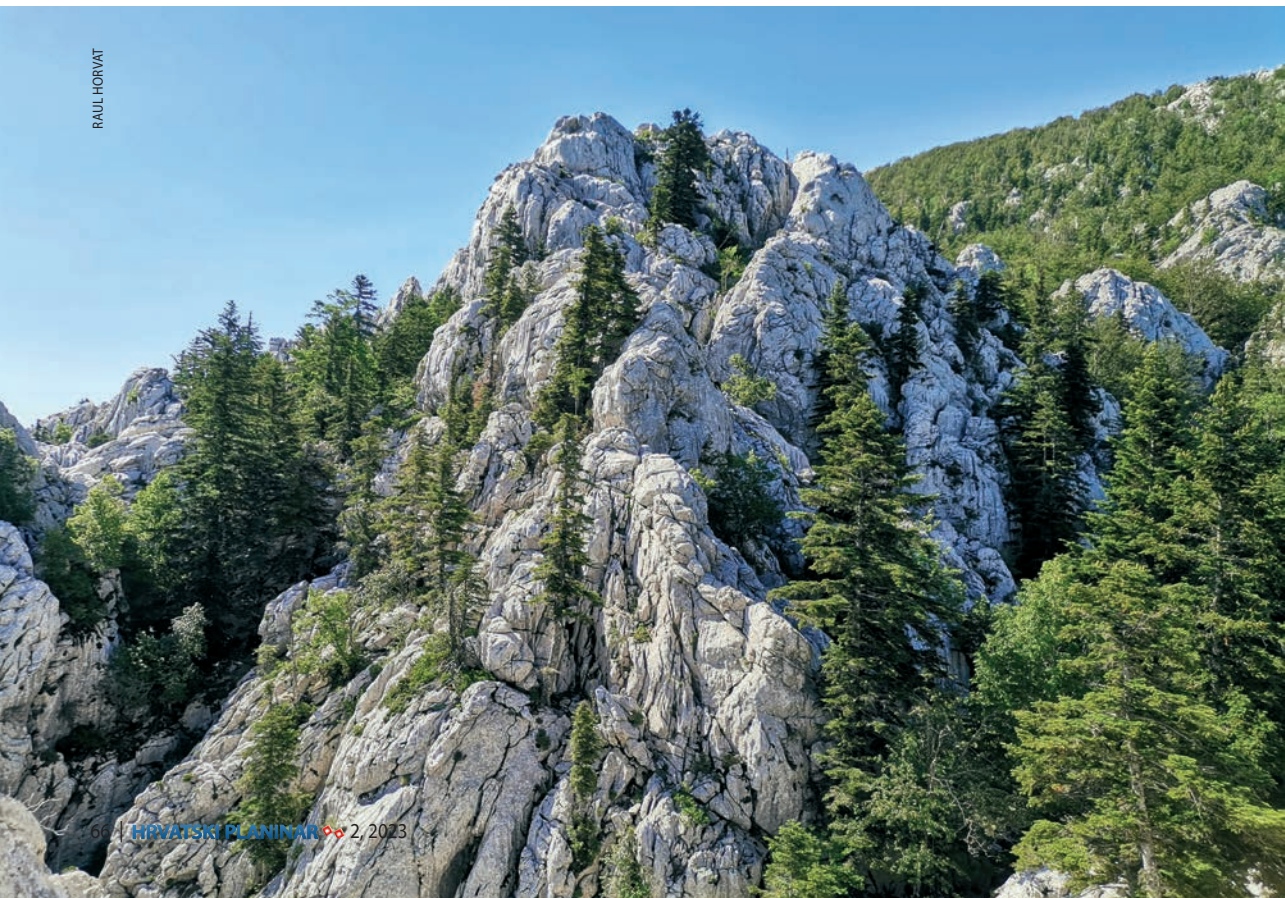
Ako su dijelovi Aljaske, oni koji još nisu izloženi procesu komercijalizacije, za Amerikance posljednja granica ili posljednje utočište, onda se može reći da je to za Hrvate područje Crnopca u jugoistočnom Velebitu. Sudeći po neprikosnovenim ljudskim tragovima razasutim unaokolo, moglo bi se zaključiti da je to područje, koje se već više desetljeća odbija pokoriti kako planinarima tako i speleolozima, bilo najbolje poznato negdašnjim žiteljima okolnih, nižih dijelova Crnopca. Iako planinarske markacije vode do vrhova i grebena Velikoga i Malog Crnopca, do Kite Gaćešine te na vrletni Bijeli (Bili) kuk, a broj speleološki

istraženih podzemnih objekata raste, veći je dio područja Crnopca, zbog nevjerojatne razdrobljenosti i razmrvljenosti terena, ipak još uvijek – neistražen.

U članku »Vode oko- naokolo i istočno od Crnopca« (HP 12/2021) opisao sam sve vode u području Crnopca, kao i one znatno istočnije od njega. U ovom ću se prikazu ograničiti na opis kukova i vrhova u središnjem dijelu Crnopca koje vještiji i okretniji planinari mogu svladati, stječući tako novu perspektivu i doživljaj toga jedinstvenog prostora iskonske divljine. Postoji, naravno, mnogo kukova na Crnopcu na koje se zbog strmine ili glatkih stijena nećete

Pločati kuk sa sjeverne strane

RAUL HORVAT

Pogled s Munižabina vrha (1098 m) na sjeverni greben

moći popeti bez uporabe pomagala, koristeći samo svoje penjačke vještine. U tu kategoriju ipak ne spadaju najveći crnopački kukovi, koji su ucrtani u svaku dobru topografsku kartu, a o kojima će ovdje biti riječi: Munižabin vrh (istočni vrh 1098 m; zapadni vrh 1090 m), kuk Sedlo (1213 m), kuk Bak (1182 m), kuk Vrh (1130 m), kuk Čelavac (1117 m) te zasigurno najteži za svladavanje – Pločati kuk (1254 m). Bit će riječi i o jamama koje speleolozi tek trebaju istražiti, ali i o malim špiljama koje se nalaze na iznenađujuće nepristupačnim mjestima, a u kojima nailazimo na ljudske tragove. Oni su već pronađeni u Zdenkovojoj jami, u špilji Dušmana peć, u jednoj špilji nadomak baznog logora Jame vjetrova, ali i na drugim mjestima po Crnopcu. Uostalom, i sâm sam nailazio na ljudske ostatke po bespućima Crnopca, nedavno baš u prekrasnoj špiljici koja se nalazi na vrlo nepristupačnom i izoliranom mjestu. Koliko sam shvatio, ljudski tragovi u Zdenkovojoj jami mogli bi biti i pretpovijesnog podrijetla, dok tragovi u ostalim špiljama po Crnopcu vjerojatno potječu iz vremena skrivanja križarske gerile odmah nakon Drugoga svjetskog rata. No vratimo se planinarskim temama, ionako nisam ekspert

za povijesna previranja koja su se događala u tim krajevima.

Središnji dio Crnopca, od Bijeloga do Pločatoga kuka (gledano u smjeru sjever – jug), ravan je plato na kojem se može dobro napredovati. No prije ili kasnije pred vama će se ispriječiti problematičan kuloar ili prevjesna stijena koje nećete moći svladati bez osiguranja. Možete pokušati drugom trasom, ili ćete se, kao što se

Neistražene jame u vrltima Crnopca

Kuk Sedlo (1213 m)

meni jednom dogodilo nakon više od 300 metara uspješnog probijanja, morati vratiti na ishodišnu točku.

Južno i zapadno od Pločatoga kuka, ondje gdje se teren počinje vrlo strmo uzdizati prema grebenima Velikoga i Malog Crnopca, ulazimo u neopisiv kaos vertikalnih litica i mrežu ambisa svih mogućih vrsta. Na pojedina mjesta u tom predjelu nikada neće kročiti ljudska noga, tako da će mnoge jame ostati neotkrivene. Baš me nasmijsao članak Slavka Tomerlina »U srcu Crnopca, Crnopac u srcu« u HP-u 10/2004, gdje kretanje po vrletima Crnopca bez osiguranja naziva »bezgriješno« planinarenje jer je ondje svaka pogreška prva, ali ujedno i posljednja. Kao u onom vicu u kojem se kaže da mineri, djevice i gljivari griješe samo jedanput!

U spomenutom članku opisao sam kako doći do velikih turskih bunara, koji se nalaze povrh Dragičevića stana, a u istočnom podnožju Munižabina vrha. To je mjesto ujedno i najprikladnija točka za napad na istočni Munižabin vrh (1098 m), najviši vrh krševitoga grebena dugačkoga petstotinjak metara koji se pruža u smjeru istok-zapad. Na zapadnom je kraju grebena drugi

istaknut vrh, visok 1090 metara. Uspon na istočni vrh strm je i neugodan, a kad se dohvati greben, treba se nekoliko puta prebacivati s jedne njegove strane na drugu da bi se po oštrom kamenjaru i kroz neugodnu, nisku vegetaciju, naposljetku dohvatio vrh.

S vrha se pruža impresivan vidik na cijelo područje Crnopca. Pozornost osobito privlači stjenovit greben obrastao šumom u obliku pravilnog slova »S«, koji se duboko usijeca u Lučkovo jezero, a jasno je vidljiv samo s toga mjesta. Ne preporučuje se odanle nastaviti grebensku turu prema zapadnom vrhu jer je previše neugodno, mjestimice i opasno. Zapadni je vrh preporučljivo napasti iz njegova zapadnog podnožja, gdje se nalazi speleološko uporište kod Jame vjetrova. Ambiciozniji planinari već znaju kako s crnopačkih markacija doći do toga mjesta.

Da biste dohvatili kuk Sedlo (1213 m), najbolje je od vrha Velikog Crnopca (1404 m) krenuti grebenom dalje na istok. Tom je trasom nekoć vodio markirani put za Jabukovac. Markacija stara gotovo stotinu godina više se ne vidi, ali orijentacija nije problem. Oko kilometar istočno od najvišega vrha Crnopca greben se strmo ruši

preko travnate padine prema Čelavcu, Greblju i Jabukovcu. Mi s ruba grebena skrećemo ulijevo, povrh ulaza u Lučkovo jezero, i preko neugodnog terena obrasloga gustom vegetacijom pokušavamo dohvatiti vršni greben toga kuka. Pretkraj morate biti spremni na jednu ili čak dvije penjačke ture po nazubljenim i ostrim stijenama. Vidik s vrha komplementaran je onom s istočnoga Munižabina vrha, no još je dojmljiviji. Sada smo točno u liniji sa središnjom crnopačkom zaravni pa se nevjerojatan panoramski vidik pruža cijelom dužinom uzdužno kroza nj. Po mojem ukusu, to je definitivno najljepši vidik na Crnopcu. Pogled prema grebenima Velikoga i Malog Crnopca s tog je mjesta također vrlo zanimljiv.

Spomenuti rub grebena, istočno od Velikog Crnopca, može poslužiti i kao dobra ishodišna točka za uspon na kuk Bak (1182 m). Međutim, sad s ruba grebena skrećemo na jug, dakle strogo udesno, strmo u dubinu, do podnožja kuka

prožetog velikim kamenim blokovima. Oдавде je najbolje vrh napasti s južne strane, penjačkim turama po golim stijenama. Ako ste za uspon do vrha odabrali tu trasu, tik podno samoga najvišega vrha čeka vas veliko iznenađenje. Jedva petnaestak metara niže od vrha nalazi se prekrasan dočić obrastao travom, potpuno ravna dna. Nevjerojatno mjesto, prava mala oaza u carstvu kamenih oblika svuda oko vas! Ako stignete dovde, teško da ćete moći odoljeti da ondje ne odmorite svoje umorno tijelo.

Silaskom s vrha Baka pokušavam dohvatiti kuk Vrh (1130 m), koji se nalazi oko pola kilometra južnije. U ljutom bespuću, među stijenama, odjednom ugledam dobro očuvane ostatke pijuka. Pravo se kaže u pjesmi velebitskih Podgoraca da »crna gora nikad nije sama«. Možda bi mi u ovoj prilici bilo primjerenije pjevati da »bijela gora nikad nije sama«, budući da se nalazim u samom srcu kamene pustopoljine. S vrha Vrh izvanredan je vidik na travnate zaravni s

Kuk Bak (1182 m)

Pogled s kuka Vrh na Greblje

mnoštvom ljudskih tragova, koji se nalaze točno ispod njega: Greblje, Brdine i Jezero. Do tog se vrha ipak sigurnije stiže s druge strane, s Podića, dugom grebenskom turom preko prijevoja Sedla (nemojte ga zamijeniti s istoimenim kukom!).

Ako ste pak uspjeli dohvatiti kuk Sedlo, ne preporučuje se odatle nastaviti prema Čelavcu

(1117 m), zbog izvanredno strme i opasne kamene padine koja se pruža baš u njegovu smjeru. Vrh Čelavca najlakše ćete i najizravnije dohvatiti s Greblja.

U nastavku ću detaljnije opisati pohod na Pločati kuk (1254 m), koji je zahtjevniji od svih prije opisanih, kao i krajobraz okolo-naokolo njega, u kojem ima poprilično neistraženih jama i manjih špilja, s vidljivim ljudskim ostacima u nekima od njih. Pravilo za sve one iskusnije i odvažnije planinare koji se odluče pohoditi taj vrh: ako pristupate sa sjevera, gdje planinarska markacija dopire najjužnije, Pločati kuk nikako nećete moći dohvatiti izravno sa sjevera, kao ni zaobilaženjem s istoka. Vrh Pločatoga kuka možete dohvatiti jedino tako da ga zaobiđete sa zapada i dodete mu iza leđa, do malog zaravanka s golemim bukvama u njegovu južnom podnožju. Do tog zaravanka možete doći i silaskom s grebena Velikog Crnopca, no tada se morate probijati kroz koloplet stijena i strmih litica po veoma strmoj padini. Sa zaravanka je uspon na vrh po gromadnim stijenama razmjerno kratak,

RAUL HORVAT

Špilja na trasi ispod Pločatoga kuka

no na jednom mjestu, već pod samim vrhom, postane čak i opasan.

Vidik s vrha je izvanredan. Dok su vidici s Munižabina vrha i kuka Sedla više panoramskog tipa, vidik s Pločatoga kuka takav je da jasno vidite i najsitnije pojedinosti u okolnom području. Stajanje na vrhu pomalo je frustrirajuće jer se ne možete mnogo kretati, najviše kojih dva-tri metra ulijevo ili udesno ili naprijed-nazad. Istočna padina kuka izgleda zastrašujuće, ondje je čitava mreža okomitih litica i dubokih vrtača, svaka dubine kojih stotinjak metara. Sjeverna je padina od okolnih kukova (koje je teško ili čak nemoguće ispenjati) odvojena vrlo dubokom kamenom vrtačom, do čijeg se dna ne treba ni pokušavati spustiti konvencionalnim metodama. S vrha se treba vratiti istim smjerom i treba jako pripaziti na onoj problematičnoj stijeni tik ispod vrha.

Nakon silaska s vrha na zaravanak krenem u područje istočno od Pločatoga kuka, baš u ono koje sam netom odozgo promatrao i zaključio da je njime nemoguće proći. Bio je to pokušaj

po principu »da vidimo dokle ide«. Baš kad sam počeo ulaziti u kuloare kojima je bilo sve teže prolaziti bez uporabe konopca i kad sam stoga već mislio opozvati taj pohod, ugledam sa strane, s jedne male uzvisine, otvor neobične špilje. Neodoljivo me je podsjetila na indijanski šator vigvam, pa je zato odmah dobila ime – Indijanska pećina. Iako špilja nije velika, u njoj nailazimo na, već pogađate što – ljudske tragove: složeno kamenje, štap zabijen u rupu na zidu špilje, čak i komadić stakla. Svi smo mi pomalo arogantni i mislimo da smo važni, ali kad naiđete na ljudske tragove na tako vrletnim mjestima, morate ostati krotki i ponizni. Bez obzira na to tko su bili ti ljudi i što su tamo radili, sigurno nisu raspolažali modernom penjačkom opremom – i zato im treba skinuti kapu.

Prošlog sam proljeća prvi put ušao u područje Crnopca koje je udaljeno više stotina metara od Pločatoga kuka na zapad. S pravom možemo reći da je ono »terra incognita«. Ondje sam istražio jedan krševit greben, pronašao horizontalan prolaz (»tunel«) u njemu, spustio se na dno dviju

Pogled s vrha Pločatoga kuka (1254 m)

Indijanska pećina

dubokih vrtača, nadvio se nad otvore barem pet-šest dotad nepoznatih jama. Na ljeto sam ponovo obišao iste lokalitete, ali tada u pratnji iskusnog speleologa Danijela Malenice iz Speleološkog odsjeka HPD-a Željezničar. Ne može se baš svaki speleolog pohvaliti da se spustio na dno Lukine jame, kao što to može on, a i na terenu se pokazuje kao odličan planinar, tako da mi je bilo zadovoljstvo gaziti crnopačko bespuće u njegovu društvu. Sad su sve te lokacije, kao i smjerovi kretanja, uredno zabilježeni GPS-om. Na kraju svratismo do Indijanske pećine, a pohod smo začinili usponom na Pločati kuk.

Pomalo sam tvrdoglav i ne predajem se baš lako, pa sam se htio u zasebnom pohodu i na licu mjesta uvjeriti da se Pločatom kuku ne može pristupiti ni s istočne ni sa sjeverne strane. Kroz nekoliko šumovitih vrtača probijam se do mjesta gdje se izlazi na gole stijene, u sjeveroistočnom podnožju Pločatoga kuka. Na toj trasi, u gustom šumi, na grebenu, sa strane, pronalazim još dvije špiljice, ovaj put bez ljudskih tragova. Došavši do stjenovitog područja, podignem pogled prema vrhu Pločatoga kuka – od kojeg sam se smrznuo! Uostalom, slika govori najbolje. Zaokrenem na

suprotnu stranu pokušavajući odande doći do Dušmana peći, na koju su speleolozi prije nekoliko godina slučajno nabasali u potrazi za novim jamama. Na toj trasi nailazim na otvor još jedne jame, čije su GPS koordinate ostale zabilježene u mojem mobitelu. No uskoro mi se ispričio kuloar dubok oko četiri metra, koji nisam uspio svladati. U njegovu se dnu crni otvor jame, ali ne mogu do njega. Okolni je teren prepun oštirih i dubokih škrapa, po kojima je nemoguće hodati. U stupici sam, moram se istim putom pokušati vratiti natrag. Eh, baš se ne da taj Crnopac!

U napadu na Pločati kuk sa sjevera uspio sam, uz napore, ispenjati bezimeni kuk kojeg od Pločatoga kuka dijeli spomenuta kamena vrtača. S toga mjesta pukne predivan vidik na vrh. Možda bih se, uz rizik, i uspio spustiti do njezina dna, ali onda bi trebao uslijediti uspon do vrha po gotovo okomitim liticama. Dakle, jedini je siguran prilaz zaobilaznje sa zapadne strane do njegova južna podnožja.

Potraga za novim jamama, špiljama i drugim zanimljivim detaljima na Crnopcu nastavlja se. No daleko je još dan kad ćemo moći reći da nam je Crnopac otkrio sve svoje tajne!

Na Crnopcu i Tulovim gredama uoči budućnosti

Dva kratka posjeta Velebitu u proljeće 1990.

Robert Smolec, Zagreb

Sam je kraj svibnja 1990. Množe se naznake sudbonosnih događaja. Neki su se od njih već i zbili. S jedne se strane zahuktava nezaustavljivo buđenje Hrvatske iz višedesetljetnoga prisilnog sna, a s druge stižu mučni nagovještaji nadolazećega zla. Kovitlaju se bijeli i sivi oblaci, a neizvjesnost raste.

* * *

Netko treba otići u Gračac, javljaju nam da imaju mnogo uskladištene pšenice u vrlo lošem stanju. Treba nešto učiniti s njom. Zove me direktor i rezolutno mi priopćava, ne ostavljajući mi priliku za otpor:

– Otići ćeš u Gračac na tjedan dana, pokušati spasiti što se više može. Svi su drugi spriječeni. Ne mogu ti ni dati službeni auto.

– Ali silos je četiri kilometra od željezničke postaje i središta grada, kako ću tamo svaki dan iz prenoćišta, i još natrag? Mogu li barem otići svojim autom?

– Ne možeš, ne mogu ti to odobriti. Snaći ćeš se.

Sve mi je jasno: oni koji bi inače trebali ići nisu spriječeni – odbili su, »cvikaju«, nešto se kuha tamo »dolje«. Pošaljimo »maloga! I to vlakom, da ne povjeruješ, čuvaju čak i službeni auto! Nisam u poziciji da odbijem. Odmah

Stijene u području Crnopca (Mali bat)

BRANKO BALAŠKO

ALAN ČAPLAR

Vršni greben Crnopca

odlučujem: idem svojom skrpanom krtijicom, o vlastitu trošku. U mislima mi se već ubrzano dijeli embrij moguće planinarske nepodopštine – bude li prilike – ugrabit ću je!

* * *

Stari¹ direktor mlina i silosa, gospodin Žagar, kose bijele poput snijega, pokazuje mi prvo mlin – uredan je i čist, a zatim i pšenicu. Nije nimalo dobro, nakvasila se, zgrudala, djelomično i pocrnjela, pa i proklijala, napale je gljivice, žišci, kukuljičari, grinje, što sve ne. Pokušali su je spasiti kemikalijama i napravili još veće zlo – sad smrdi i po insekticidu. Zadatak je odvojiti ono što se može, prihvatljivo utovariti u vagone i poželjeti joj sretan put u Albaniju. Odgovoran sam za sve, i za kvalitetu i za zdravstveno stanje, moj je potpis ispod svake tone.

* * *

Zelenkast sam još, ali strog i znam što radim. Makar stotinu tona bacili u kalo, ono što ostane bit će u skladu s normama ili nema moga potpisa. Slušaju bez pogovora. Utovarivačem guraju po pisti velike, crne, pljesnive grude na koje pokazem prstom, lopatama razmeću one manje. Sad stanite nakratko, da *ponjušim* i uzmem uzorak! Maknite i ovo što je sipko, uh, smrdi, vi biste jeli kruh od ovoga? Počeli smo, dodatno prosijavamo ono što sam proglasio valjanim. Vagon pšenice

od 50 tona napuni se inače za oko tričetrvt sata. Nama, uza sve peripetije, odvajanje i čišćenje, treba šest do sedam puta više – i do pet sati!

Njušim priliku. Misaoni embrij poprilično je narastao, već se čuje kucanje srca.

– Dečki, nekoliko me sati neće biti, pripremajte pšenicu onako kako smo se dogovorili. Imam povjerenja u vas, uostalom o tome ovisi hoćete li dobiti plaću. (To s plaćom uvijek pali.)

* * *

Okrećem udesno ključ kontaktne brave u svojoj vozilici i jurim uzbrdo prema jugu, do prijevoja Prezida. Auto skrivam u grmlju, zlu ne trebalo, pokrivam ga mimikrijskom ponjavom s uzorkom okolnoga kamenjara, i preko Veselinovića stanova i Vasanovih korita, jedinim tada postojećim putom, hitam prema vrhu Velikoga Crnopca (1404 m). Uzdam se u podatke iz vodiča »Velebit« (1969.) dr. Željka Poljaka, i jednu ključnu obavijest iz prve ruke – Danilo Surla, tada poznati lički planinar, već u poznoj dobi, koji je u to vrijeme živio u Zagrebu i bio član moga društva, s ponosom mi je jednom prilikom (dok je pometao lišće ispred doma na Oštrcu) na spomen Crnopca rekao:

– Budi bez brige. To sam ja markirao. Slobodno idi. Ne možeš zalutati, samo se drži staze.²

Znao sam da mu mogu vjerovati jer kad smo 1981. hodali Velebitskim planinarskim putom skraja nakraj, njemu i njegovoj ekipi bilo je dovoljno pet dana od Oltara do Starigrada, samo su protutnjali pored nas, unatoč magli. Danima smo čitali njihova imena u upisnim knjigama. Poznaje to Danilo i u mraku. Jedino mi nije bilo jasno kako ću znati da sam baš ondje gdje je rekao. Opravdano sam sumnjao da su postavljali natpisne ploče s toponimima.

* * *

Što jest – jest, oznake prema Crnopcu bile su nakon deset godina već dobrano izbljedjele, ali uistinu nisam imao poteškoća s praćenjem puta. Uostalom, svoj sam cilj vidio. U tim se godinama

¹ Danas sam njegove tadašnje dobi.

² Pristup su 1980. uredili i označili članovi PD-a Visočica iz Gospića, već spomenuti Danilo Surla te Nikola Dimić i Miloš Korica.

ne pitaš mnogo, dođeš, vidiš i hodaš (lat. *Veni, vidi, hodi!*). Malu dvojbu izazvalo je tek spuštanje u duboku vrtaču prije uspona na greben. Moje oduševljenje viđenim bilo je golemo. Naći se na vrhu Crnopca tih godina, bilo je nešto posve drugo nego danas. Nije još bilo Tatekova skloništa ni spleta označenih putova (četiriju petlji), nisam razgovarao s više od dvojice ljudi koji su bili na Crnopcu, speleolozi još nisu počeli pretvarati taj velebitski dragulj u špiljarski eldorado, vrh nije bio točka tadašnje republičke transverzale. Bila je to *terra incognita*, reklo bi se, gotovo egzotika! Bio sam očaran ljepotom planine, nisam ni slutio da ću vidjeti nešto toliko veličanstveno i opojno. Nažalost, nije bilo vremena za dulje uživanje na iznenađujuće travnatom i pitomom vršnom grebenu jer dečki već tri sata odguruju grude, ubrzo će vrijeme kad trebam nastupiti, moram ponjušiti pšenicu, u laboratoriju analizirati nečistoće i primjese, izmjeriti hektolitarsku masu, pogledati gmiže li što sitno u njoj, napisati fitosanitarni certifikat za Albaniju...

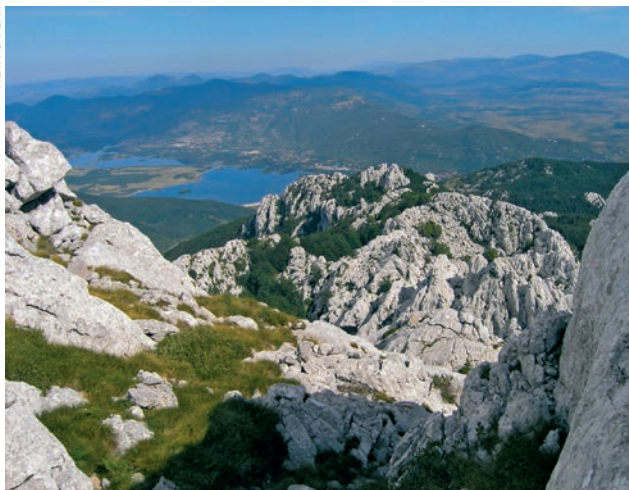
* * *

Toga istoga dana, 30. svibnja 1990., konstituiran je prvi višestranački hrvatski Sabor, tada još pod prijašnjim nazivom, koji zbog duljine ne bih izrijeком navodio. Crnopac me je ta dva sata toliko zaokupio da nisam pomislio ni na što drugo na svijetu. Još sam jednom doživio taj svakom planinaru tako dobro poznat fenomen odmaka od svakodnevnice i skok u drugu dimenziju stvarnosti.

* * *

Naš se posao u silosu odvijao polako, ali postojano i već se donekle uhodao. Svi smo bili zadovoljni što ćemo dio pšenice spasiti. A ja sam naučio za život veliku stvar – jesti janjetinu! Kao rođeni Zagrepčanin većinom kajkavskih korijena, nisam je imao prilike jesti kod kuće. Nešto sam malo načuo o njoj i pribijavao sam se da mi se neće dopasti njezin jak »buké« (franc. *bouquet*). No, kako to često biva kad nemaš drugog izbora, kušaj i iznenadiš se. Vrijeme je marende u mlinu i silosu, rad se prekida točno u minutu i sve se ostavlja na pola sata. Kuharica je krupnija žena, korak do mirovine, zna svoj posao, tko bi izbrojio tanjure koje je tijekom staža napunila iz velikoga lonca. Nije ta

ALAN ČAPLAR

Vidik sa Crnopca

janjetina ni tako loša, pomislim, ali ipak, da je na jelovniku baš svaki dan... Upitam gospođu:

- Kako to da je za mareнду svaki dan janjetina?
- Kad neće ništa drugo da jedu! – odvрати kao iz topa.

Da je to istina, uvjerio sam se razgovarajući s radnicima. Nije prošao dan a da janjetina nije bila top tema, pogotovo tko je može više pojesti. Rekord mlina i silosa držao je neki kao od Velebita odvaljen ljubitelj dotičnog mesa, s dvije kile u jednom obroku. Ostali su s poštovanjem skidali plavu, platnenu radničku kapu u znak priznanja rekorderu. Repete su bile najnormalnija pojava. Težak rad stvara junake.

* * *

Danas je dobro prošlo s Crnopcem. Kovao sam planove za sutradan, taktizirao u vagonima. Ujutro sam se dogovorio s dečkima da počnu čistiti najlošiju hrpu, tobože, »da je se što prije otarasimo«. Računao sam, trebat će im više vremena, a taman kad se vratim, utovar će biti pri kraju. Opet nestajem, ovaj put prema sjeverozapadu. Punim gasom kroz Štikadu, Ričice i Ličko Cerje do Svetoga Roka (mjesto). Nisu mi pali na pamet tada poslovično opasni gračacki prometni milicajci. Na izlasku iz mjesta ponestaje asfalta. Pouzdajem se u svoje prometalo, prekaljeno na brdskim cestama. *Suočavamo se s petnaestak i više kilometara najužasnijeg makadama, sve do glasovitoga kamenom zidanoga burobrana*

na Vrhpragu. Brzinomjer je kategorički odbijao pokazivati sporost našeg napredovanja: »cajger« je kao zalijepljen ležao na početnoj iglici. Škotski graditelj cesta John Loudon McAdam zamislio je to u više slojeva. Pitam se kamo li je samo nestao taj sitni, gornji sloj tucanika? Pa i onaj niži, krupniji, većeg promjera? Ovo je skakanje s jednoga izglancanoga kamena na drugi, kao na rodeu ili *hot dog* skijanju. Papirnatu visuljak na retrovizoru bjesomučno lamata na sve strane šireći svoj umjetni miomiris kao nikada dotad, odozdo se čuje sablasna škripa federa u suzvučju s oštrim udarcima, od kojih se svaki put strese mozak. Napeto promatram cestu pred sobom, s

nosom na vjetrobranu. Labavo pridržavam upravljač, danas »gume biraju«, neka mi dame oprostite. Prasne li mi koja ili se dogodi nešto još gore od toga, zakuha li motor ili se probuši spremnik benzina, u ovom kraju, gdje ni vukovi i vučice ne vode ljubav, mogu samo sjesti na krajputaš i plakati – ili put pod noge. U Gračacu, razumljivo, blagog pojma nemaju gdje sam, a nikad se ne bi domislili gdje da me traže. Nemojte mi samo reći: pa nazvat ćeš ih mobitelom! Gdje su tada još bili mobiteli! Pa i danas, kad ih imamo, u gudurama i vrletima često nemamo mreže ili signala.

* * *

Zahvaljujući ludoj sreći, sve je dobro prošlo, blago bedacima, i bog im pomaže. Moj prvi susret s Tulovim gredama počinje. Izlazim u bajku, u drugi svijet. Sve je prekriveno proljetnim cvijećem. Čitavo travnato podnožje kukova gusto je načičkano rascvalim ptičjim mlijekom (*Ornithogallum gussonei*), nemam kamo staviti stopalo u tom raskošnome, bijelome moru. Ovo je još ljepše od Crnopca! *Pravo* more ljeska se dolje na suncu, a svako se bijelo, izbrazdano i izglađeno stjenovito tulo³ ocrtava na besprijeornoj

modrini neba. Pitam se je li ovo pogreška, grijeh, hereza, sablazan, bogohuljenje? Doći na ovo rajsko mjesto na tako kratko vrijeme? Hoću li biti kažnjen za tu drskost? Stojim na prijevoju Majstorske ceste. Prvo tražim mjesto gdje su snimali »Winnetoua«, a dalje očima slijedim uredno poslagane zavoje koji krivudaju dolje prema Obrovcu kao kakav beskrajn morski crv za ješku. Divim se remek-djelu ljudskoga znanja, upornosti, volje i predanosti. Kad bi zapelo razbijanje živih stijena, Josip Kajetan Knežić nudio bi, navodno, ljudima onoliko zlata koliko iskopaju kamena. Sedam godina tako! Danas se pitam je li Knežić gradio svoju majstoriju po McAdamovim

³ Stjenovit kuk naziva se u tom dijelu Velebita *tulo* ili *tulovica*.

Tulove grede i Vrhprag s Majstorske ceste u blizini Kraljičinih vrata

metodama ili vlastitima, još boljima. Moram pročitati ono što je o tome napisano. Naime, ta su dva cestograditelja bili suvremenici. Škot je, doduše, rođen 30 godina prije Knežića, no radno im se razdoblje ipak dijelom preklapalo.

* * *

Otegnulo se unedogled *naše* povratno putovanje prema Gračacu. Povratci su uvijek duži, pogotovo kad si u žurbi. Odahnuli smo i moja žilava krtijica i ja kad smo se u Svetom Roku napokon ponovno dokopali asfalta.

– Gdje li je samo ovaj bio pet sati kad mu je auto toliko prašnjav i bijel? – zgledali su se u silosu kad sam se dovezao u krug. Jučer su možda pomislili da sam zastranio kod neke mjesne raspuštenice, ali danas su zacijelo posumnjali da u ta čudna vremena imam nečiste namjere kad već drugi dan netragom nestajem. Dan prije barem se nisam vratio prašnjav.

* * *

Već 17. kolovoza te 1990. osvanule su nadomak Kninu prve barikade »Trupac« revolucije. U silosu i mlinu vladala je za moga boravka, dva mjeseca prije toga, znakovita šutnja. Jedine su teme bile pšenica i janjetina. Premda su neki već znali... Pogled oči u oči i govor tijela otkrivali su tko je tko. Shvatio sam da se janjetina može jesti šest dana zaredom, svaki dan na drugi način, kao i da je neki mogu jesti svakodnevno, i to godinama, napose ako firma plaća. Moj mi je direktor ne trepnuvši isplatio prvotno neodobren trošak vožnje vlastitim autom u službene svrhe, uključujući »iz osvete« podmetnute velebitske kilometre. Znatan dio pšenice bio je spašen i otpremljen – to je bilo najvažnije. Već se provukla kroz Crnu Goru i stigla u neki albanski mlin ili tvornicu stočne hrane na završno prosijavanje, četkanje, češljanje i pranje.

Velebita se sve to nije ni najmanje ticalo, baš kao ni mene dok sam s njime dijelio kratke, zajedničke, treperave trenutke vječnosti.

Stazom mozaičnih krajobraza

Iskustvo s tečaja za čuvare planinske prirode HPS-a i obilaska Poučne staze Priroda u Žumberku

Josipa Čeliković, Slavonski Brod

Sošice. Ime mjesta koje je u meni oduvijek izazivalo znatizeljnu dajući dojam da je riječ o zanimljivoj, tajnovitoj i mističnoj prirodi, drugačijoj od slavonske, iz koje dolazim.

U ranim jutarnjim satima dvojica planinara i ja zaputili smo se prema Žumberku kako bismo sudjelovali na tečaju za čuvare planinske prirode HPS-a. Jutro je bilo tmurno, no to nas nije spriječilo da uživamo u promatranju izmjene različitih formacija oblaka, koji su sa sobom nosili tonove sivih i svijetloplavih boja. Već na izlazu iz Jastrebarskoga u manjim ruralnim sredinama

uočavamo drugačiju tradicijsku arhitekturu kuća i pratećih objekata. Što dublje ulazimo u Žumberak, mjesta su sve slabije naseljena, a sve više prevladava priroda. Vikendice s lijepo uređenim okućnicama djeluju vrlo simpatično, a potocić im daje posebnu, bajkovitu notu, zavija svojim krivudavim tokom, čas nestaje, iznenada se pojavljuje pa ponovno nestaje. Brdski proplanci okićeni su bojama u koje se priroda zavila ujesen. Tonovi su to zelene boje pored kojih se ističu žuto-zlatne nijanse s primjesama narančaste, a sve je prekriveno plaštem transparentne smeđe.

Polaznici tečaja za čuvare planinske prirode HPS-a kod Sopotskog slapa

Jednolično sivilo neba navodi nas da se fokusiramo na bogatstva šume. Cesta je krivudava. Drži nas u neizvjesnosti jer se već poprilično vozimo, a nikako da stignemo do Posjetiteljskog centra Sošice. Osjećamo mir šume i dozu tajnovitosti. Ponegdje nas priroda iznenađuje vidikovcem, širokom vizurom mnogih brdskih uzvisina, koje se čine kao naslikane na platnu. Divimo se malim skupinama kuća koje se na trenutak prikažu na brdašcu pa se poput optičke iluzije kriju, stoje s prirodom. Iznenađuje nas prizor dvaju dječaka kako se na livadi pored ceste igraju drvenim štapovima dok čuvaju ovce. Sjajna škola za život, škola u prirodi. U mislima se vraćamo u svoja djetinjstva i život koji je bio više protkan suradnjom s prirodom. Bosonogi smo neopterećeno hodali i trčali po selu, pomagali roditeljima, djedovima i bakama u vrtu i voćnjaku, hranili životinje, igrali se klipovima kukuruza...

I gle, pred nama je ravna cesta. Crkva je na obzoru i za tu sredinu mnoštvo kuća na okupu. Jesmo li stigli? Da, jesmo. Prepoznamo to po drvenim, modernističkim objektima pred kojima se nalazimo. Nakon izlaska iz automobila dočekuje nas mali konj, poni. Mislili smo da se radi o igrački na baterije, ali životinja se počela kretati prema nama, što nas je ugodno iznenadilo jer je prava, stvarna. Ah, ta mašta koja nam proradi svaki put kad se iz grada otisnemo u prirodu.

Okolnosti su nas primorale da se uozbiljimo jer došlo je vrijeme za slušanje nekoliko predavanja. Iz davno građenoga planinarskog doma

»Đuro Pilar« kao da smo premješteni u budućnost, u realnost moderne arhitekture. Dvorana je dijelom ostakljena od poda do stropa, a dio zida ispunjen je zanimljivim povijesnim činjenicama, uz popratne ilustracije, a tu je naravno i prostor za modernu tehnologiju. Dojmio nas je trodimenzionalni prikaz na izloženom reljefu, koji nas je kronološki proveo povijesnim zbivanjima Parka prirode Žumberak, zatim migracijama na tim prostorima te biološkim ljepotama ekosustava nekada i danas.

Nakon poučnih predavanja vrsnih stručnjaka napokon se idemo protegnuti. Spremni smo za obilazak Poučne staze Priroda. Krećemo od prve poučne ploče, koja se nalazi u središtu naselja, odnosno preko puta glavne postaje čuvara prirode. Kroz zanimljivu priču o dječaku Janku, za kojega su roditelji odlučili da ostane živjeti s njima na selu, uspijevamo se staviti u kontekst vremena, u život stanovnika u ono doba kada su ljudi tek nastanili Sošice. Nestrpljivi smo upoznati prirodu kraja u koji smo došli, no prvo prolazimo cestom kroza selo. Jasno su i vidljivo naglašeni putokazi za važne prirodne znamenitosti. Važno je spomenuti putokaz za najviši vrh Žumberka, Svetu Geru, koja se izdiže do 1178 metara i najviši je vrh sjeverozapadne Hrvatske. Naš je smjer prema Sopotskom slapu.

Čast nam je bila što su nam vodiči bili ravnatelj Parka prirode Žumberak – Samoborsko gorje Kristijan Brkić i čuvar prirode Slavko Struna, zadužen upravo za očuvanje mozaičnih krajobraza toga kraja. Tako smo saznali zanimljive informacije o teškom životu žitelja toga kraja, koji ne samo da su obrađivali zemlju kako bi priskrbili hranu za sebe i životinje, već su i pomagali održivosti cijelog ekosustava livada tako što su vodili ovce na pašu.

Hodajući šumskim putom upoznajemo se s ostalim sudionicima tečaja, prepoznamo biljke pored puta. Pozdravljaju nas specifični listovi kukurijeka, smiješi nam se ciklama, na svoju ljekovitost upućuje nas plućnjak. Svojom vlažnom, pumaglovitom atmosferom taj me dio staze podsjeća na uspon na Klek. Uočavamo stabla hrasta i stabla jasena neobičnih oblika. Tlo podno stabala i oko kamenitih područja upotpunjeno je mahovinom i djeluje vrlo mistično.

SANJA ŠKRELEC

Posjetiteljski centar Sošice

Vile toga kraja, coprnice, samo što nisu izašle i odale nam svoje šumske tajne i čarolije. Paprati su lagano titrale da bi osvijestile stvaranje kisika i važnost disanja. Udišemo šumu, udišemo razlog za život.

Hodajući dalje cestom svjedočimo očuvanim sopotskim tradicijskim kućama. S obzirom na prirodne resurse toga kraja, za gradnju objekata korišteni su drvo i kamen. Zanimljivi su elementi gradnje stubama povišen ulaz u kuću, koji vodi na dugačak drveni trijem, i neobično izvedeni krovovi. Nailazimo na nekoliko ne baš tako uglednih kuća, ali ispisane su motivacijskim porukama o životu i važnosti očuvanja prirode. Hranimo se mudrostima te nastavljamo hodati uzbrdicom po cesti. Kuće nestaju iza nas dok nam pogledi sežu do ulaza u šumu.

Noge su nam sretnije i zahvalnije, a zahvaljujući ljepotama brdskih obronaka vizualna nam se percepcija izoštrava. Dio puta hodamo cestom, uzbrdicama i nizbrdicama, pri čemu nas na trenutke promatraju kamene i stjenovite forme te uporne biljčice koje izbijaju iz njih.

Nakon skretanja na puteljak ponovno smo u šumi. Šum koji čujemo postaje sve bučniji, a osmijesi na licima postaju sve širi. Sopotski slap. Uživamo u nevidljivom unutarnjem pročišćenju vode. Imamo potrebu fotografirati se da ovjekovječimo trenutak. Jedna od poučnih ploča upućuje nas da smo na 3500. metru staze, od ukupno 6200. Cjelokupno je vrijeme hoda sat i pol. Druga ploča upućuje nas da je Sopotski slap jedan od najvećih slapova u Hrvatskoj. Kaskadno se obrušava čak 40 metara.

Čekajući pola sata dok mlinar ne samelje pšenicu u brašno, Janko se uza slap penje strmim usponom sve do svog omiljenog mjesta u šumi. Penjemo se i mi, polako i oprezno. Da bismo svladali uspon, hvatamo se za korijenje drveća, krhka stalca ili grane. Nije jednostavno jer pogledi nam bježe ka slapu koji buči, huči i sada je tik do nas. Umivamo se te osvježeni nastavljamo ga pratiti. Promatramo ga s visine, ovaj put odozgo uživajući u padanju vode. Grebenom se krećemo blagom stazom i evo nas na vrhu slapa. Ah, kako mali potočić, a tako silna snaga vode pri padu! Zalazimo u šumu. Ubrzo smo na otvorenijem prostranstvu.

ALAN ČAPLAR

U razgovoru s čuvarem prirode na Poučnoj stazi Priroda

Zaneseni bojama jesenjeg lišća, prekasno primjećujemo da su nas iglice klekinih grmova izbockale po rukama. Nećemo im zamjeriti što nas podsjećaju da i one ovdje obitavaju. Dolje, s lijeve strane, primjećujemo cestu kojom smo došli. Pratimo je znatan dio puta, a zatim se samo kratkim dijelom krećemo njome. Blagom strminom uspinjemo se cestom i novim predjelima staze. Drvoredi stasitih borova ukazuju nam na dubinu žive tamnozeleno boje.

Brlbljamo pa jedva primjećujemo da smo u poznatom okruženju, pred selom. U jednom dahu upijamo priče čuvara prirode o vukovima koji tu žive i kreću se tim područjima. Osim poneke ptičice koju smo čuli i nekolicine kukaca koje smo uočili, ostalih životinja nismo susreli, ali vjerujemo da su nas poneke od njih znatizeljno promatrale iz svoga prirodnog staništa.

Za kraj našeg pohoda sunce nas je obasjalo zlatnim zrakama i još nam je jednom priroda ukazala na spoznaju koliko je veličanstvena, živa i dinamična. Spuštamo se u selo i ponovno nas dočekuje simpatično biće, poni. Kako li nas svojom umiljatošću znaju razveseliti životinje! Kako li nas svojom ljepotom znaju oplemeniti i izliječiti biljke i stabla! Kako li nas svojom zagonetnošću znaju zaintrigirati kamene i stjenovite površine tla! Divni su darovi koje smo dobili od ovoga osebujnoga krajolika. Divna je priroda čiji smo i mi dio. Čuvajmo je jer tako čuvamo i sebe!

Zen klupica nadomak vrhu Papuka

Anita Bubak, Požega

Papuk je najpoznatija, najveća, ali ne i najviša slavonska gora. Rado ga posjećuju mnoge planinarke i planinari iz svih krajeva naše domovine. Nalazi se na sjevernom i sjeverozapadnom obodu Požeške kotline. Mađari su ga zvali Požeški snježnik, Osmanlije Orahovačka planina, a današnje ime gore prvi se put spominje u jednoj ispravi 1232. godine. U njoj je upisano da je potok Papugh protjecao zapadnim dijelom gore. Po potoku je ime dobio širi okolni prostor, zatim najviši gorski vrh, a na kraju i cijeli gorski masiv.

Gorski šumski predjeli Papuka zaštićeni su kao park prirode, a područje oko njega postalo

je 2007. dijelom europske i svjetske asocijacije geoparkova i prvi geopark u Hrvatskoj – Geopark Papuk. Njegov je najviši vrh Papuk (954 m), uzvišenje na granici Požeško-slavonske i Virovitičko-podravske županije, u zapadnom dijelu Parka prirode Papuk, sjeverozapadno od Velike i jugoistočno od Voćina.

Kada bih Papuk morala opisati jednom riječju, onda bi zbog svojih bujnih, raznovrsnih šuma, brojnih bistrih i glasnih potoka, toplih izvora, nježnih uspona, starih, zapuštenih utvrda, pluralnosti i osebnosti lokaliteta ta riječ bila – čaroban. Tome opisu uvelike pridonose i šaroliki zvukovi, neuhvatljivi mirisi, kao i bezbrojni okusi.

KREŠIMIR BUBAK

Zrcale se oni u svakom pokretu, slapu, puteljku, kamenu, planinarskoj oznaci, vepru, u svakom godišnjem dobu, mahovini i krošnji, svakoj gljivi i kukcu, dahu vjetra, u mirovanju – svakom, i najmanjem djeliću vremena. Posebno su zavodljivi šumoviti papučki vidici, koji su jedan od razloga zašto njime najčešće planinarim.

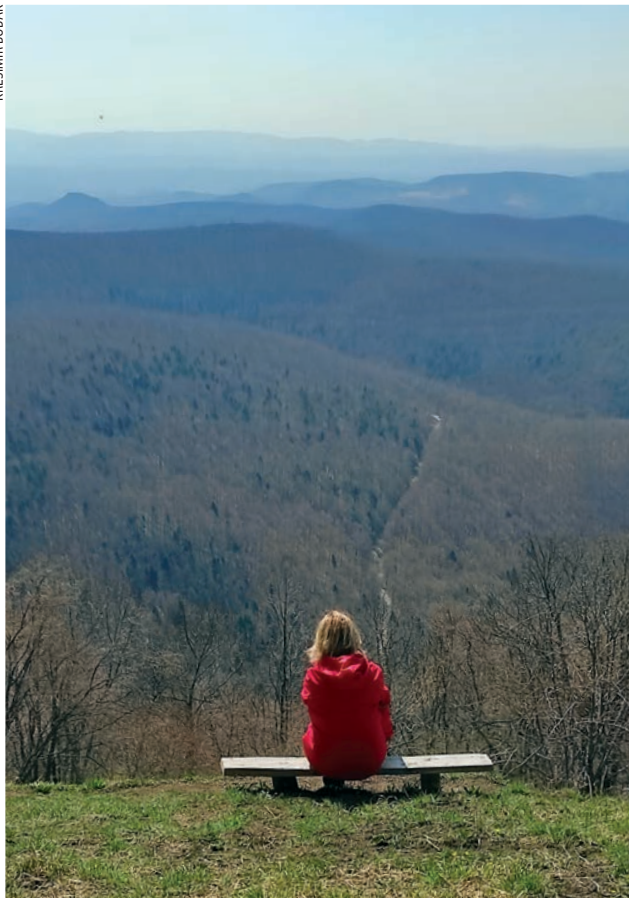
Vodeći se subjektivnim poimanjem ljepote u prirodi, u ovom ću tekstu opisati meni najdražu panoramnu točku Papuka i put kojim volim dolaziti do nje. Upravo su takva mjesta, s kojih se vidik prostire u daljine, ono što je neodoljivo svakoj planinarki i planinaru te zasigurno jedan od razloga koji nas motivira da se popnemo još više i ponovno, kako bismo na njima iskusili poseban osjećaj zanosa dok obavijeni svježim, gorskim zrakom promatramo niže vrhove, udoline, udaljena sela i gradove, neke daleke planine i nepregledno nebo.

Jedan takav vidikovac nalazi se blizu vrha Papuka. Na samom se vrhu nalazi vojna baza pa vršna točka nije dostupna planinarima, a dugi niz godina nije bilo moguće posjećivati ni okolno područje. Tek su rijetki djelatnici Parka prirode Papuk imali dozvolu dolaska i mogućnost uživanja u tom nevjerojatnom mjestu nedaleko od samog vrha. Tada je to područje još bilo minski sumnjivo, pa se uokolo nije moglo previše hodati.

Moj omiljeni vidikovac naziva se Zen klupica (930 m), a imenovao ga je sada umirovljeni rendžer Parka prirode Papuk i planinar Miroslav Mesić. Nije mu to službeno ime, ali rado je prihvaćeno i redovno se upotrebljava u komunikaciji vezanoj uz to područje. Miroslav je 2005. na mjestu s kojeg se pruža najširi vidik, uz pomoć prijatelja i vojnika radarske postaje, od ostataka građevinskog materijala napravio nešto poput klupice te obavio manje intervencije u raslinju kako bi se spriječilo zarašćivanje i omogućilo uživanje u vidiku, miru i ekskluzivnosti toga mjesta.

Nakon prosinca 2009. i prve prešutne dozvole za posjećivanje toga vidikovca u okviru planinarskog izleta »Najviši slavonski travnjaci«, a u povodu Međunarodnog dana planina, te daljnjom liberalizacijom mogućnosti dolaska na to područje – a zbog njegove ljepote i atraktivnog imena – Zen klupica vrlo je brzo postala

KRESIMIR BUBAK

odredište mnogobrojnih posjetitelja Papuka. Moram priznati da je upravo to neobično ime vidikovca privuklo i mene i mogega supruga da posjetimo to mjesto, bez ikakvih ambicija za »prosvjetljenjem«.

Više je načina da se planinarskim korakom dođe do Zen klupice, a neki su od njih: iz smjera Velike obilježene stazom do Mališčaka preko Orahovih voda i Tromede, iz smjera Zvečeva preko Kneževih voda i Tromede, ili od Vučjaka Kamenskog pa do Leštata i Kamengrada preko Tabakova brda, Krečane i Tromede. Prema mišljenju iskusnih planinara, najzahtjevniji prilaz vidikovcu – zbog kretanja jedinstvenim, papučkim hrptom, nalik nekim alpskim grebenima – jest onaj koji počinje od Lule, prati potok Velincu sjeverno od Partizanskoga groblja Velinac, a zatim vodi jugozapadnim hrptom Papuka do Zen klupice. Nisam prošla svim tim putovima, ali zasad mi je najdraži onaj koja počinje iza Gornjih Vrhovaca.

KREŠIMIR BUBAK

KRESIMIR BUBAK

KRESIMIR BUBAK

Laništa. U proljeće breze resama i nježnim listićima daju stazi suptilnu nježnost, a u jesen bijela, elegantna stabla okružuju crveni, točkasti klobuci otrovnih muhara.

Nakon Laništa prolazi se hrptom pokraj vrha Tabakova brda, gdje put postaje još širi. Ondje put vodi pored uzvisine s jelama, koje okoliš obavijaju tamnim sjenama i finim mirisom smole. Nedugo nakon toga dolazi se do područja Krečane. Staza se dalje lagano uzdiže hrptom do križanja planinarskih putova. Naš ide ravno u sjevernom smjeru te blago krivuda prostranom šumom vodeći do lovačke čeke smještene u blizini šumarske ceste. Nastavljamo tom cestom bez hlada, a nakon 200 metara skrećemo oštro ulijevo prema Tromedi. Skretanje je uz nekakav odron te se treba kratko penjati po debelim naslagama kamenja. Od odrona do petstotinjak metara udaljene Tromede šumsko tlo i stabla postaju drugačiji: zemlja se miješa s kamenjem i mahovinom, a u proljeće je sve bogato išarano nježnim, proljetnim cvijećem.

S Tromede (na HGSS-ovoj karti to je mjesto označeno kao Ulaz Zvečevački) planinarski putovi vode na različita odredišta. Naš skreće

lijevo, po širokoj neasfaltiranoj cesti. Sada smo nešto više od kilometra udaljeni od Zen klupice. Pretkraj se dolazi do vojne baze, pored koje se uza žičanu ogradu hoda uskim, neravnim putom, tik uza šumu. Čim se prođe ograda, otvara se vidik na široku, prostranu zaravan, na kojoj iz niske trave ponegdje strši bijelo kamenje, a u jesen i visoki, žuti cvjetovi lanilista. Na desnom rubu te livade reda se niz starih bukava, iz čijeg ogoljelog, razgranatoga, staračkoga korijenja u proljeće na vjetru podrhtavaju stotine purpurnih šafrana. Iza bukava tlo se oštro strmoglavljuje. Ispred njih staza vodi ravno prema otvorenom proplanku na kojem planinare dočekuju šarena zmija ispružena jezika izrezbarena u deblu na tlu i limeni stol s dvjema klupama. Desno od njega, gotovo na vrhu strme, travnate padine, nalazi se drvena klupica do koje po strmini vodi uska stazica. Savršeno u svojoj skromnosti, to je možda najbolje mjesto da se osjeti srce Papuka, njegov ritam, toplina, živost, strahovi...

Dok sjedite na klupici s osjećajem lebdjenja, pogled vam se kotrlja livadom do prostranih šuma, gdje zelene krošnje skrivaju mnoge tajne. Tamo dolje, na stjenovitoj uzvisini, prožet

brojnim legendama, nazire se veličanstveni Kamengrad (612 m). Ta je utvrda iz 13. stoljeća jedna od prostorno najvećih i najbolje očuvanih na Papuku, no još uvijek nije dobila zasluženi istraživački i konzervatorski tretman. Prostranu udolinu ispunjenu šumovitim brežuljcima dijelom siječe vidljiv put iz podnožja prema jugu, kojem se već nakon prve uzvisine gubi svaki trag. Na njegovom zalazu uzdiže se još jedan brežuljak, a iza njega u daljini s lijeve strane upadljivo se ukazuje šiljasti vrh Grad (584 m), na kojem je nekada stajao srednjovjekovni Stražeman grad. Od njega do danas nije ostalo gotovo ništa.

Uzdignete li pogled prema zapadu, vidjet ćete dio Požeške kotline i zapadnog Papuka. Na jugozapadu se prostire Psunj, s jasno uočljivom Javorovicom i najvišim vrhom Slavonije – Brezovim poljem (984 m). Lijepo se vide i blagi

brjegovi Požeške gore. Visoko u daljini, gdje se nebo spaja sa zemljom, za lijepa se vremena zamjećuju sivoplave konture bosansko-hercegovačkih planina – Motajice, na pedesetak kilometara udaljenosti, i Kozare, na osamdesetak kilometara.

Iako skromna, Zen klupica i ono što je okružuje daruje planinarima nesvakidašnji osjećaj ugođe te je svakako jedno od mjesta na Papuku koje vrijedi istražiti bez utrke za rezultatima s pametnih satova. Treba samo odvojiti dovoljno vremena kako bi se uz malo sreće u udolini promatralo tiho lebdjenje gavrana iznad zelenih brežuljaka, slušao zov divljine sa zapadnog Papuka, gledalo daleke horizonte na kojima se u slojevima ocrtavaju gore i planine, ili se treba jednostavno prepustiti trenutku i na tom iznimnom mjestu uživati u vlastitom postojanju.

Antunovac – prva kuća požeških planinara

Crtica iz povijesti požeškog planinarstva

Vjekoslav Kramberger, Požega

Prije desetak godina došla mi je u ruke fotografija skupine planinara koji se odmaraju pozirajući ispred drvene kućice. Dugo vremena nisam posvećivao mnogo pozornosti toj fotografiji, no jednom sam razgledavajući svoju kolekciju starih fotografija ponovno naišao na nju i tada uočio malo teže čitljiv natpis na kućici – »ANTUNOVAC«, uz još teže čitljiv natpis »LUGARSKA STRAŽARNICA« na ploči postavljenoj na njezinom pročelju. Taj smo natpis uspjeli pročitati tek nedavno, uvećavši kvalitetno skeniranu fotografiju.

Fotografija se kod mene našla sasvim slučajno, a pripadala je Žarku Bačikinu iz Požege, oficiru vojske Kraljevine Jugoslavije koji je nakon Drugoga svjetskog rata obnašao neke društvene

dužnosti u Požegi, od kojih se ističe ona u planinarskom društvu Sokolovac. Je li na slici on, ne mogu sa sigurnošću tvrditi, premda mislim da bi on mogao biti drugi stojeći lik s desne strane. Teško je ući u trag tome tko su planinari na slici jer nema imena na stražnjoj strani, no ime Antunovac na kućici obećavalo je da će istraga potrajati. Tako je i bilo.

Odmah sam fotografiju poslao planinaru Dragi Štokiću iz Velike, inače najvećem poznavatelju prošlosti Velike, ujedno i jednom od najboljih poznavatelja planinarstva na prostoru Požeške kotline. Bilo je to nekoliko godina prije nego što je izašla knjiga Antuna Lovrića »Požeško planinarstvo« (2014.). Razvile su se dvije teze o smještaju kućice na Antunovcu – moja da je to lovačka

Fotografija planinarske kuće Antunovac iz 1927.

Šumska zaravan na koti 360,1 Visoka glavica, gdje se nalazila planinarska kuća Antunovac

kuća negdje u blizini sela Antunovca, te Dragina, malo temeljitija, da bi to mogla biti kućica u predjelu papučkog Antunovca (suvremeni je toponim za to mjesto Čifutski bunar) podno Češljakovačkog visa, zapravo na trasi današnjega planinarskog puta između Češljakovačkog visa i Trišnjice na Papuku. Pat pozicija, bez čvrstih argumenata, trajala je godinama, a fotografija je završila u mraku albuma – i obojica nismo imali pravo.

Listajući stare brojeve časopisa Naše planine, odnosno Hrvatski planinar, i crpeći informacije o planinarskim značkama, nabasao sam nekoliko godina poslije na podatak u kojem se spominje planinarska kuća Antunovac na Požeškoj gori. Odmah sam se sjetio stare planinarske fotografije. I zaista, ta je fotografija odgovarala podacima u člancima Hrvatskog planinara, gdje se na više mjesta spominje Antunovac na Požeškoj gori. Tako imamo podatak da je 1934. lugarska koliba u vlasništvu grada Požege predana podružnici Hrvatskoga planinarskog društva u Požegi, novo-osnovanom Sokolovcu, planinarskom udruženju

koje je konačno obnovljeno pošto je ugašeno za vrijeme Prvoga svjetskog rata (prva podružnica HPD-a u Požegi osnovana je 1900. i djelovala je pod imenom Papuk). Podaci nadalje govore da je koliba izgrađena 1921. da bi služila kao lugarnica, a ime je dobila po Antunu Jančikoviću, gradskom lugaru. U opisu se spominje da je imala sobu i terasu. Zabilježeno je da se nalazi u šumi Raskrižja, na koti 361 m.

Uz pomoć internetske stranice Državne geodetske uprave (popularnoga Geoportala) vrlo smo brzo zaključili da se kućica nalazila južno od sela Čosinih Laza na Požeškoj gori, na Visokoj glavi (koti 360,1 m), uz makadamsku cestu kojom se dolazi do sela Laza Prnjavora.

Danas, u šumi išaranoj crnogoricom, nema traga kućici. Kota 360 m savršeno odgovara starim podacima, a staro je raskrižje nešto južnije, kod bunara na kojemu stoji planinarska oznaka i natpis »Antunovac«. Nešto prije bunara, na suprotnoj strani, danas se nalazi lovačka kuća LD-a Šijak iz Požege. Misterij fotografije riješen je i to bi zasad mogla biti druga poznata sačuvana

i objavljena fotografija prve požeške planinarske kućice (prva je objavljena u knjizi Antuna Lovrića »Požeško planinarstvo«, a također je bila objavljena prije, u časopisu Hrvatski planinar).

To je jedna od prvih planinarska kuća u Slavoniji. Dragocjen je podatak na toj fotografiji napisan na njezinoj poledini – datum 21. VI. 1927., koji svjedoči da se u Požegi planinarilo i prije osnivanja HPD-a Sokolovac 1933. i da je u slavonskom gorju postojala planinarska kuća i prije nego što su Osječani 1933. svečano otvorili prvu planinarsku kuću na Jankovcu. Očito je da su u Požegi još prije stotinu godina postojali planinarski entuzijasti, a šumarska kuća na Antunovcu očigledno je bila popularno mjesto okupljanja požeških planinara. Što se poslije dogodilo s kućom na Antunovcu, nije nam poznato, no možemo pretpostaviti da je stradala tijekom Drugoga svjetskog rata, kad su stradale brojne planinarske kuće diljem Hrvatske. Poslije nije više obnavljana, a osnivanjem poslijeratnog

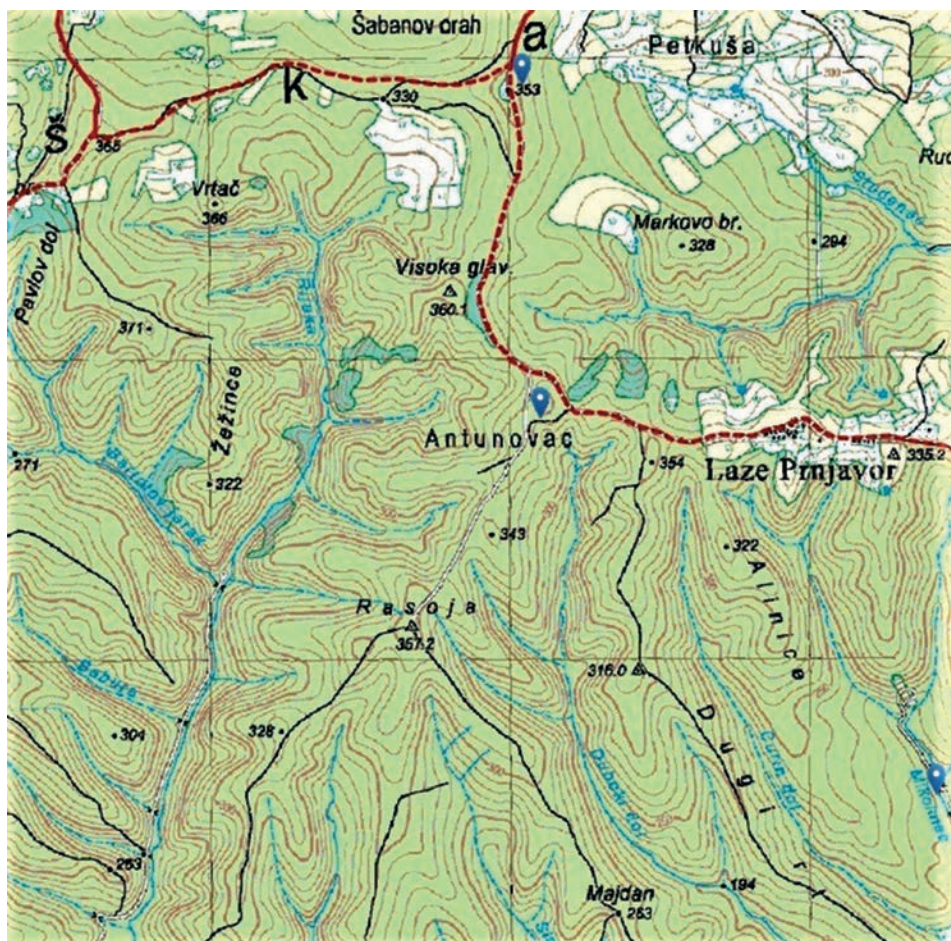
Sokolovca taj je dio Požeške gore prestao biti planinarski zanimljiv – sve donedavno.

Od stare šumarsko-planinarske kuće nema više ostataka; iz toga minolog doba ostao je samo stari bunar uz cestu, u kojemu voda nije pitka, i na njemu natpis »Antunovac«. Premda Antunovac ima zanimljivu povijesno-planinarsku priču, činjenicu da je tamo bilo jedno od prvih planinarskih skloništa u Slavoniji zna zaista jako malo ljudi. Bunar Antunovac druga je kontrolna točka nove Požeške planinarske obilaznice (PPO), koju je 2021. otvorio požeški HPD Gojzerica, a koja omogućava lijep kružni obilazak središnjeg dijela Požeške gore. Osim toga, Antunovac je na trasi Slavonskog planinarskog puta, a u blizini su markirani planinarski putovi HPD-a Klikun koji vode u istočne predjele Požeške gore i kojima se možemo spustiti u sela pleterničkog kraja. Osim trase SPP-a po Požeškoj gori vode i putovi za pristup kontrolnim točkama popularne planinarske obilaznice »Pet utvrda Požeške gore«.

Stari bunar u predjelu Antunovac, u blizini kojega se nalazila kuća

TENI BERNARD

Antunovac na Interaktivnoj planinarskoj karti Hrvatske. Antunovac se nalazi na trasi SPP-a Klikun – Maksimov hrast. Dolje južno nalazi se kota 263 – Majdan

U vrijeme kada je snimljena fotografija bilo je samo nekoliko planinarskih odredišta na Požeškoj gori. Najčešća odredišta bili su vrh Maksimov hrast te Dolački, Viškovački i Vrhovački grad. Vrhovački je grad već tada bio najpopularniji cilj požeških planinara svih uzrasta, jer se nalazi najbliže Požegi. Planinari su rado posjećivali i rudnik smeđeg ugljena Majdan iznad Ratkovice, od kojega više nema tragova. O njemu nam svjedoče još samo stari planinari i njihove fotografije i razglednice. Rudnik Majdan opisao je Julije Kempf u planinarskom putopisu »Put na Majdan«, objavljenom 1914. u knjizi »Iz Požeške kotline, zemljopisne i povijesne crtice za mladež«.

Majdan se nalazi na južnoj strani Požeške gore, iznad sela Ratkovice, na cesti Pleternica

– Nova Kapela. U Ratkovici je željeznička postaja, a upravo je željeznica omogućavala siguran povratak u Požegu. Kućica Antunovac s bunarom pitke bila je najviša točka na putu od Požege do Ratkovice. Od Trga sv. Trojstva u Požegi, požeškim vinogorjem, kroz selo Seoce, pa preko Antunovca, na Majdan se stiže za nekoliko sati umjerenog hoda.

Fotografija planinarske družine iz 1927. na Antunovcu, Kempfov putopis »Put na Majdan« te stare fotografije i razglednice rudnika na Majdanu mogu i suvremenim planinarima biti poticaj za cjelodnevni planinarski izlet iz središta grada Požege preko Antunovca do nestalog rudnika na Majdanu. Za povratak se može koristiti vlak, kao naši prethodnici prije mnogo godina.

Pruži mi ruku – iskustvo s Kozjaka

Ivana Mitar, Split

Kad planina jednom očara čovjeka, njihova veza postaje neraskidiva. Planine očaravaju svojom veličanstvenom ljepotom, zagonetnošću, nevjerojatnim i opasnim vrhovima, smirujućom prirodom i mnogočime drugim. Planinarenje postaje sve popularnije, mnogi vikende provode u planinama tražeći odmor nakon napornoga radnog tjedna. Planinarenje oslobađa od svakodnevnog stresa, boravak u prirodi čovjeka napuni pozitivnom energijom, što pomaže da se lakše nosimo sa stresom na poslu.

Planinari rado uživaju u prekrasnom krajo-liku, čarobnom vidiku i druženju s drugim planinarima. Ovo je priča o jednoj posebnoj skupini planinara, koja se u nedjelju, 6. studenoga prošle godine popela na vrh Kozjaka, o skupini slijepih planinara.

Ako ste pomislili da slijepoj osobi nije mjesto u planinama jer ne može vidjeti što se nalazi oko nje, grdno ste se prevarili. Osjetilo vida nije jedino osjetilo koje imamo. Divno je osjetiti vjetar koji huće planinom, sunce koje nas grije, čist i svjež zrak u plućima, miris netaknute prirode, mir i spokoj koji donose planine te osjećaj veće nadmorske visine. Težak i zahtjevan uspon vrijedan je nagrade koju nam daju planine.

Dobro je poznato da slijepi osobe mogu planinariti kao i osobe bez oštećenja vida. Kako? Uz male, ali važne prilagodbe! Postoji nekoliko tehnika vođenja slijepi osobe. Najpraktičnije je da, dok ispred slijepi osobe hoda videća osoba s ruksakom na leđima, slijepa osoba u jednoj ruci drži štap za planinarenje kojim opipava teren, i ta joj ruka daje stabilnost, a drugom se rukom drži za ruksak planinara ispred sebe. Tako slijepa osoba može osjetiti kuda vodi put, penje li se ili se spušta, treba li hodati ravno, lijevo ili desno. Tijekom hoda vodič slijepom planinaru opisuje

sve što se nalazi oko njih, s posebnim naglaskom na samu stazu. Opisuje je li riječ o ugaženoj stazi, stjenovitom terenu, ima li grmlja i drugog raslinja, postoje li nezgodni dijelovi koje treba proći s posebnim oprezom. Za slijepu osobu veoma je važno pratiti vodiča i slušati njegove upute. Općenito, oboje moraju biti usklađeni te se prilagođavati jedno drugome.

Planinarenje po Kozjaku organizirano je u okviru inicijative Hrvatskoga planinarskog saveza »Pruži mi ruku«, a na poticaj poznatoga slijepog

Uspón strmom padinom Kozjaka

planinara Feruča Lazarića, uz pomoć njegovih prijatelja planinara iz Istre, Zagreba i Ogulina. Uz Feruča, na uspon su se uputili i članovi Županijske udruge slijepih Split i Udruge slijepih Istarske županije, uz pratnju iskusnih planinara i domaćina iz HPD-a Kozjak iz Kaštel Sućurca.

Sveti Luka na Kozjaku

U subotu, dan uoči uspona, bilo je organizirano druženje svih okupljenih u planinarskom domu Putalj, uz dobro raspoloženje i pjesmu. Događaj je svojim dolaskom uvećao poznati alpinist Stipe Božić, što je bio i vrhunac druženja. S planinarima je podijelio svoje uspomene i anegdote s brojnih putovanja i ispenjanih svjetskih vrhova.

U nedjelju, nakon doručka, planinari su hrabro krenuli prema vrhu Kozjaka, do kapele svetog Luke. Uspon je bio dojmljiv, dan je bio prekrasan, društvo dobro raspoloženo i svaki korak zanimljiv i nepredvidljiv. Cijeli je uspon svladan uz potporu iskusnih vodiča iz HPD-a Kozjak i HPD-a Mosor te prijatelja Feruča Lazarića. Za slijepce planinare bio je to nezaboravan uspon. No bio je to samo jedan od uspona koji slijepi planinari uz pomoć svojih prijatelja mogu ostvariti, a bit će ih zasigurno još mnogo.

Iako ne vide, slijepce osobe osjećaju planine na poseban način, imaju potrebu boraviti u prirodi i osjetiti prirodu drugim osjetilima, kada već ne mogu osjetilom vida – jer uz dobru volju i dobre prijatelje sve se može.

IVANA MITAR

Članovi PK-a Ivanec na Pico del Teideu

Ukupno 27 članova Planinarskoga kluba Ivanec krenulo je u četvrtak 6. listopada 2022. na kanarski otok Tenerife radi uspona na Pico del Teide, najviši vrh Španjolske (3718 m). Putovalo se preko Beča, a putovanje je trajalo osam dana. Svi su planinari posjetili Nacionalni park Teide, a ukupno je 10 planinara u ponedjeljak, 10. listopada, izvelo uspon na najviši vrh vulkana Teide.

Četiri od 13 španjolskih nacionalnih parkova nalaze se na Kanarima, a to su Parque Nacional de la Caldera de Taburiente na otoku La Palmi, Parque Nacional Garajonay na otoku La Gomeri, Parque Nacional del Teide na otoku Tenerifeu i Parque Nacional Timanfaya na otoku Lanzaroteu. Teide je osmi najposjećeniji park na svijetu, proteže se na 190 kvadratnih kilometara, a status nacionalnog parka dobio je 1954. Boravak na Tenerifeu planinari su iskoristili i za odmor, kupanje i razgledavanje znamenitosti toga dijela Španjolske te se puni lijepih dojmova 14. listopada vratili u Ivanec.

Nikola Nišević

17. izlet Nepoznati Papuk i Krndija

Tradicionalni Izlet u nepoznati Papuk (i Krndiju) održan je na sam Međunarodni dan planina – 11. prosinca 2022. U najavi i pozivu bio je naveden redni broj 16, no naknadno je ustanovljeno da postoji evidentirani kontinuitet obilježavanja u pandemijskoj 2020. godini, pa je na baneru i prigodnom letku naveden ispravan redni broj – 17.

Na zbornome mjestu kod lugarnice Zdenčina, na sutoku potoka od kojih nastaje Radlovačka rijeka, okupilo se stotinjak planinarki i planinara iz 15 planinarskih društava. Dan je bio idealan za uživanje, snijega taman toliko da ugođaj bude zimski, a da ne otežava kretanje. U nekoliko su se trenutaka pojavljivali zimsko plavo nebo i poneka zraka sunca.

Išlo se starim planinarskim putom, pored partizanskoga groblja, uz potok, do križanja šumskih cesta ispod Oštre glave pa cestom i prosjekom do vrha Točka i zatim ostrim spustom do ceste kod kame-noloma Hercegovac. Slijedio je uspon pored Ružice grada do Staroga grada, spust do Sibovca te povratak preko Rastove kose i Malog visa. Od posjeta ostatcima rimskog mosta odustalo se zbog strmog spusta i jednako uspona u povratku. Nakon svega, svi umorni, zadovoljni i siti (topli grah sa suhim mesom), planinari su se uputili svojim kućama.

Ovogodišnji prigodni Izlet u nepoznati Papuk prvi je u čijoj organizaciji nije izravno sudjelovao Miro Mesić, idejni začetnik/autor takvog obilježavanja Međunarodnog dana planina za Slavoniju (u širem smislu) još od 2006. On je odnedavno u mirovini i prepušta mladima da prihvate i nastave tradiciju. Mesić je u vlastitoj nakladi izradio manji broj knjižica s osnovnim informacijama o obilježavanju Međunarodnog dana planina na Papuku od 2006. do 2021. i podijelio ih nazočnim predstavnicima društava. Tako se na simboličan način zahvalio svima koji su dosad sudjelovali, a ujedno od zaborava sačuvao dio važne slavonske planinarske povijesti.

U dogovoru s organizatorima, trasu su predložili i njome vodili članovi HPD-a Orahovica Zorko Steiner i Nenad Terek, a logistiku (sendviče i topli čaj za doručak te grah za ručak) osigurao je JU PP Papuk. O organizaciji su se skrbili Marko Doboš (PP Papuk) i Otmar Tosenberger (Udruga Slavonski planinari). Hvala i Šumariji Orahovica i LD-u Vepar iz Orahovice za ustupljen prostor kuće na Zdenčini. O sigurnosti su se skrbili članovi HGSS Stanice Orahovica i jedan član HGSS Stanice Slavonski Brod. Prema prethodnom dogovoru, užetom za pridržavanje osiguran je jedan blatnjav spust. Prije posljednjega većeg uspona dvojici je planinara, zbog iscrpljenosti, predložen i organiziran prijevoz do zbornog mjesta.

Možemo zaključiti da se tradicija uspješno nastavlja, ali ima mjesta i da se na temelju dosadašnjih iskustava ponešto promijeni najbolje.

Do novoga prigodnog susreta za godinu dana čuvajmo planine i živimo u njima i s njima!

Otmar Tosenberger

Više od 150 planinarki i planinara na 10. pohodu po Ivanečkoj planinarskoj obilaznici

U povodu Međunarodnog dana planina, 11. prosinca 2022. PK Ivanec organizirao je 10. pohod po Ivanečkoj planinarskoj obilaznici. Pozivu na pohod odazvalo se više od 150 planinarki i planinara. Osim domaćina iz PK-a Ivanec, najbrojniji su bili planinari iz bjelovarskog HPD-a Bilogora i koprivničkog HPD-a Bilo, koji su u Ivanec stigli velikim autobusima. Na pohodu su također bile skupine planinara iz HPD-a MIV Varaždin, HPD-a Lipa iz Sesveta, PD-a Tuhobić iz Rijeke, HPD-a Radoboj, HPD-a Ivančica i PD-a Sopalj iz Kostrene.

Prije polaska prisutnima se prigodnim riječima dobrodošlice obratio predsjednik PK-a Ivanec Tomislav Friščić, koji im je zaželio ugodan boravak u Ivancu. Slijedilo je zajedničko fotografiranje kod crkve sv. Marije Magdalene i blagoslov župnog vikara Krunoslava Sajka. Formirane su tri skupine, koje su

pod vodstvom vodiča iz PK-a Ivanec obilazile Ivanečku planinarsku obilaznicu. Najbrojnija je bila skupina koja se kretala smjerom Ivanec – Jamine – Žgano vino – Prigorec – Babine gorice – Pethrasti. Čak 26 planinara prošlo je cijelu trasu Ivanečke planinarske obilaznice, za što im je bilo potrebno 5 sati i 45 minuta, uz odmor.

Svi su se planinari poslijepodne okupili u izletištu Pethrasti u Ivanečkom Vrhovcu, gdje je poslužen planinarski grah, a sva planinarska društva primila su zahvalnice za sudjelovanje. Pojedincima koji su ispunili cijeli dnevnik IPO-a uručena su prigodna priznanja. Druženje uz živu glazbu nastavljeno je do kasnih sati, nakon čega su se planinari uputili svojim kućama.

Nikola Nišević

Uspješna prva godina Dječje sekcije Ježići HPD-a Bilogora

Putovanjem vlakom od Bjelovara do Paulovca te hodanjem oko četiri kilometra do planinarskog doma Kamenitovac u nedjelju, 4. prosinca 2022., mali planinari iz skupine Ježići HPD-a Bilogora iz Bjelovara okončali su svoju prvu planinarsku sezonu.

Prvu, i to kakvu! Osnovani su kao obiteljska sekcija HPD-a Bilogora. Sekcija okuplja djecu predškolskog uzrasta i osmoškolce sa željom da već od najranije dobi zavole život s prirodom, da im je veselje

Na početku pohoda kod crkve sv. Marije Magdalene u Ivancu

NIKOLA NIŠEVIĆ

ići u šumu, da cijene ono što im priroda daje i da joj jednoga dana, kada postanu odrasli planinari, vrate ono što joj ljudi svih ovih godina uzimaju. Nitko, pa vjerojatno ni osnivačica sekcije Irena Iličić, nije očekivao tako uspješnu, događajima bogatu i nevjerojatnu sezonu!

Evo nekoliko podataka: sekcija je u prvoj godini imala čak 182 člana, od toga 88 djece, ostvareno je ukupno 10 izleta, prijedeno ukupno 95 kilometara šumskih i planinarskih putova. No, nisu mali planinari samo hodali – bilo je tu pregršt drugih aktivnosti, igre i zabave! Evo nekih: posjet Gradskom kazalištu Požega, Kući Panonskog mora i adrenalinskom parku

Duboka u Velikoj, špilji Veternici na Medvednici, Virovitičkim ribnjacima te manifestacijama Bučijadi i Jeseni u Velikom Trojstvu, da spomenemo neke.

Bile su upriličene i brojne radionice i igraonice. Godina je u tom stilu i završena: razgovorima popularno nazvanima »spikaonica«, na temu Njezino veličanstvo planina, 13. prosinca na Dječjem odjelu knjižnice »Petar Preradović«. Govorilo se, naravno, o tome zašto je planinarstvo važno, je li to zabava, igra, druženje s prirodom, stil života ili sve zajedno, k tome još i fantastično! U razgovorima su sudjelovali i učenici 1. i 2. Osnovne škole te Obrtničke škole Bjelovar sa svojim učiteljicama te planinarskim vodičima. Bili su to Saša Jurić, voditeljice Irena Iličić, Anamarija Pađan, Gordana M. Matijević i predsjednica HPD-a Bilogora Vera Pauška.

Ježići su se na oproštaju od sezone, spomenimo i to, družili i dva dana prije toga, 11. prosinca, u Bjelovarskom kazalištu, na predstavi »Stonoga Goga« u izvedbi Teatra Poco Loco iz Zagreba, kojom su prigodom dobili i darove donatora, a uručio ih je, tko drugi nego Djed Mraz! Tom je prigodom otvorena i prigodna izložba.

Da su Ježići pravo planinarsko dječje čudo, zaslužna je i aktivnost i još jedan uspješan potez HPD-a Bilogore: otvaranje Dječje planinarske staze Bilogora. Staza je otvorena na inicijativu Anamarije Pađan. To je četiri kilometra duga staza kroz šumu i livadu, od planinarskog doma Kamenitovac do Medinog izvora na Bilogori. Stazu je tijekom 2022. prešlo oko 750 djece predškolskog uzrasta i osmoškolaca!

Izložba planinarskih izdanja

Miroslav Mrkobrad

Hrvatska planinarska obilaznica u 2022.

Hrvatska planinarska obilaznica (HPO) je najveća i ujedno najpopularnija planinarska obilaznica u Hrvatskoj. Obuhvaća najatraktivnije vrhove u svim hrvatskim planinama. Namjera HPS-a kod osnivanja obilaznice nije bila samo dovesti što više ljudi na zanimljive vrhove nego ih uputiti da ljepote hrvatskih planina upoznaju sustavno, ciljano i osmišljeno. Obilazak HPO-a idealan je način za temeljito i sustavno upoznavanje svih hrvatskih planina i njihovih najatraktivnijih vrhova pa su planinari koji dovrše obilazak i steknu sva priznanja HPO-a u pravilu ponajbolji poznavatelji planinskih ljepota Hrvatske.

Zanimanje za HPO kontinuirano raste. O tome svjedoči činjenica da je tijekom 2022. dodijeljeno čak 348 znački i priznanja HPO-a i to 117 brončanih, 59 srebrnih, 49 zlatnih znački te 54 posebnih, 44 visoka i 25 najviših priznanja. Nakon smirivanja epidemije, u 2022. ponovno je nastavljena dobra praksa održavanja godišnje svečane dodjele posebnih, visokih i najviših priznanja HPO-a. Dodjela je održana 17. 12. 2022. u velikoj dvorani Fakulteta prometnih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, u kompleksu kampusa Borongaj.

Do kraja 2022. tiskano je više od 17.000 primjeka dnevnika, a priznanja HPO-a steklo je više od 1760 planinara. Popis svih obilaznika koji su stekli neko priznanje HPO-a dostupan je na dva mjesta na mrežnoj stranici HPS-a.

Podsjećamo da je 2021. HPO doživio više promjena. Izmijenjena su pravila i popis kontrolnih točaka pa HPO sada ima ukupno 158 KT-a. Nove kontrolne točke su 1.10. Bansko brdo – Kamenjak (243 m) u Baranji, 1. 11. Fruška gora – vidikovac Skandala kod Iloka (253 m), 9.1. Črnuć vrh (1104 m) kod Delnica kao zamjena za vrh Okrugljak (886 m), 14. 6. Nikina plasa (1268 m) u Lici, 15. 6. Straža (175 m) na otoku Istu, 19. 11. Sveti Mihovil (1245 m) u Vrgorskom gorju, 20. 4. Sveti Ivan (469 m) na Pelješcu i 20. 5. Neprobić (966 m). Ukinute su KT 3.3. Veliki Lubenjak (590 m) na Ivanšćici i 9.1 Okrugljak (886 m) u Gorskom kotaru. Vrh Veliki Lubenjak, uz to što ne pruža vidike, briše se iz HPO-a zato što vlasnik zemljišta kojim prolazi planinarski put iz smjera Grebengrada ne dozvoljava prolazak kroz svoje polje. Vrh Okrugljak zamijenjen je atraktivnijim Črnuć (Črnućovim) vrhom. Opisi svih kontrolnih točaka i pristupa dostupni su na webu HPS-a. Kao i kod prethodnih izdanja, priznaje se obilazak kontrolnih točaka koje su obidene prije nego što su ukinute ili zamijenjene.

Zbog uključivanja novih kontrolnih točaka u Baranji i Srijemu 1. područje nazvano je »Slavonija, Baranja i Srijem«.

Za priznavanje obilaska 1. područja »Slavonija, Baranja i Srijem« potrebno je obići barem 3 kontrolne točke (prije: 2 KT-a), a za priznavanje obilaska 20. područja »Dubrovačko područje« potrebno je obići najmanje dvije kontrolne točke (prije: 1 KT).

Uvjet za stjecanje najvišeg priznanja HPO-a postaje obidjenih 155 KT-a (prije: 150 KT-a).

Nove kontrolne točke i nova pravila primjenjuju se na sve obilaznike koji HPO obilaze s 13. izdanjem dnevnika HPO-a, tiskanim u studenom 2021. Važno je imati u vidu da obilaznici sa starijim izdanjima dnevnika mogu i dalje obilaziti HPO po pravilima koja su upisana u tim izdanjima dnevnika. Međutim, ako vlasnik nekog od prijašnjih izdanja želi obilaziti novo uvrštene kontrolne točke, obilaskom makar i jedne nove kontrolne točke automatizmom prihvaća primjenu novih uvjeta za 1. područje (najmanje 3 KT u području) i 20. područje (najmanje 2 KT u području) te novoga uvjeta za stjecanje najvišeg priznanja (najmanje 155 KT-a). Izuzetak od toga pravila su vrhovi koji su zamjena za prethodno postojeće kontrolne točke i to vrh Krčmar kao zamjena za Oštri Medvjedak (od 12. izdanja Dnevnika HPO-a) i Črnuć (Črnućov) vrh kao zamjena za Okrugljak.

Redovitu skrb o pregledu i ovjeri dnevnika vodila je Marijana Žnidarec, članica PD-a Nikola Tesla iz Zagreba.

Kao i svake godine, u Hrvatskom planinaru objavljujemo popis svih obilaznika koji su u protekloj godini stekli priznanja HPO-a. Čestitamo obilaznicima, a svim planinarima koji obilaze hrvatske planine i najatraktivnije vrhove u njima želimo i dalje mnogo lijepih i ugodnih trenutaka na Hrvatskoj planinarskoj obilaznici!

Priznanja HPO-a dodijeljena u 2022.

Brončana značka

1647	Andreja Kostanjevec	PD Vilinska špica, Lepoglava
1648	Ivica Markač	PD Paklenica, Zadar
1649	Gabrijel Borkovec	HPD Zrin, Petrinja
1650	Miroslav Borkovec	HPD Zrin, Petrinja
1651	Alen Jakobović	HPD Bršljan-Jankovac, Osijek
1652	Leo Tomašević	HPD Lipa, Lipik
1653	Josip Nekić	PD Paklenica, Zadar
1654	Tijana Magić	HPD Zagreb-Matica, Zagreb
1655	Mladen Miletić	HPD Zagreb-Matica, Zagreb
1656	Jelena Zenko	PD Zagreb, Zagreb
1657	Marin Mađor	PD Sveti Jure, Solin
1658	Denis Zehić	Nije član PD, Zagreb
1659	Josip Dubovečak	PK Ivanec, Ivanec
1660	Ivan Prpić	Nije član PD, Senj
1661	Marina Dujmušić	HPD Sisak, Sisak
1662	Marko Ožbolt	PDS Velebit, Zagreb
1663	Andrijana Klemen	HPD Gradina, Konjščina
1664	Alen Klemen	HPD Gradina, Konjščina
1665	Marijan Kudrna	Nije član PD, Zagreb
1666	Filip Pavlović	HPD Belecgrad, Belec
1667	Ino Vela	HPD Kline, Podgora
1668	Ivica Šnajdar	HPD Petehovac, Delnice
1669	Branka Domitrek	PD Runolist, Oroslavje
1670	Irena Lončarević	HPD Zagreb-Matica, Zagreb
1671	Domagoj Varnica	HPD Zagreb-Matica, Zagreb
1672	Marija Kelava	PD Đakovo, Đakovo
1673	Željko Grilec	PD Husni, Đurmanec
1674	Ladislav Pleše	HPD Sokol, Zagreb
1675	Sanja Milat	PD Grafičar, Zagreb
1676	Dominik Puljić	HPD Runolist, Zagreb
1677	Domagoj Mikek	HPD Zagreb-Matica, Zagreb
1678	Antonio Tolja	PD Paklenica, Zadar
1679	Gordana Marčetić Matijević	HPD Bilogora, Bjelovar
1680	Pavica Horvat	PD Sveti Rok, Sveta Nedelja
1681	Miro Knez	HPD Bilogora, Bjelovar
1682	Dunja Brezarić	HPD Zagreb-Matica, Zagreb
1683	David Brezarić	HPD Zagreb-Matica, Zagreb
1684	Juraj Bezuh	Nije član PD, Zaprešić
1685	Elvis Prišilić	HPD Medimurje, Čakovec
1686	Hannah Lobban	Nije član PD, Zagreb
1687	Maja Magličić	HPD Susjedgrad, Zagreb
1688	Andrej Garilović	HPD Sokolovac, Požega
1689	Tomislav Kantolić	HPD Radoboj, Radoboj
1690	Marija Matijević	Nije član PD, Zagreb
1691	Valentin Vareškić	Nije član PD, Zagreb
1692	Lorenzo Cetina	HPD Zagreb-Matica, Zagreb
1693	Jasmina Kosanović	HPD Zagreb-Matica, Zagreb
1694	Tatjana Jurić	HPD Bilo, Koprivnica
1695	Josip Bukvić	HPD Bilo, Koprivnica
1696	Luka Tomašegović	HPD Zagreb-Matica, Zagreb
1697	Josip Bajzek	HPD Zagreb-Matica, Zagreb
1698	Vesna Novosel-Martinić	HPD MIV, Varaždin

1699	Irena Severin	HPD Pliva, Zagreb
1700	Anita Kristian	HPD Sveti Patrik, Samobor
1701	Rajka Lovreković	PD Opatija, Opatija
1702	Rade Kecman	PD Glas Istre, Pula
1703	Gabrijela Knezović	Nije član PD, Kaštel Stari
1704	Josip Knezović	Nije član PD, Kaštel Stari
1705	Zlatko Lupetina	PD Glas Istre, Pula
1706	Marko Mikšić	HPD Runolist, Zagreb
1707	Davor Valenčić	PD Pliš, Klana
1708	Goran Vasiljević	PDS Velebit, Zagreb
1709	Adriana Belko Vdović	HPD Lipa, Sesvete
1710	Sretana Klepo	Nije član PD, Zagreb
1711	Boris Gavrić	PU Dinaridi, Split
1712	Vatroslav Sučić	PD Zanatlija, Osijek
1713	Paulo Jurinčić	PD Strilež, Crikvenica
1714	Franjo Jurinčić	PD Strilež, Crikvenica
1715	Branka Gibanjek	HPD Garjevica, Čazma
1716	Davor Gibanjek	HPD Garjevica, Čazma
1717	Jasminka Podvez	PD Bundek, Mursko Središće
1718	Robert Hasija	HPD Zagreb-Matica, Zagreb
1719	Siniša Vrbanić	HPD MIV, Varaždin
1720	Borna Petir	HPD Zagreb-Matica, Zagreb
1721	Dalibor Petir	HPD Zagreb-Matica, Zagreb
1722	Bili Levanić	Nije član PD, Varaždin
1723	Tomislav Hanžek	Nije član PD, Zabok
1724	Mateja Grat	PD Šmarje pri Jelšah, Slovenija
1725	Husein Djuherić	PD Velenje, Velenje, Slovenija
1726	Ivan Bebić	HPD Prsten, Zagreb
1727	Marica Rukav	HPD Lipa, Sesvete
1728	Josipa Purgar	PD Dubovac, Karlovac
1729	Marko Purgar	PD Dubovac, Karlovac
1730	Ivana Rožić	HPD Vinica, Duga Resa
1731	Marijana Matijević	Nije član PD, Bjelovar
1732	Josip Matijević	Nije član PD, Bjelovar
1733	Ivona Turčić	Nije član PD, Zagreb
1734	Josip Mihaljević	PDS Velebit, Zagreb
1735	Martina Koropatnicki	PD Dilj gora, Slavonski Brod
1736	Vlasta Klem	HPD Liska, Ilok
1737	Margareta Zidarić	HPD Zagreb-Matica, Zagreb
1738	Nikolina Šebalj	PD Frankopan, Rokovci Andrijaševci
1739	Lucija Ljubić	PK Hrvatskog liječničkog zbora, Zagreb
1740	Miro Vučina	PK Gojzerice, Split
1741	Leon Mihalić	HPD Zagreb-Matica, Zagreb
1742	Jelena Udovič	HPD Zagreb-Matica, Zagreb
1743	Vilim Mihalić	HPD Zagreb-Matica, Zagreb
1744	Helena Štrucelj	PD Opatija, Opatija
1745	Dean Jurčić	PD Knezgrad, Lovran
1746	Mariana Dragojević	PD Grafičar, Zagreb
1747	Ida Ruszkowski	Nije član PD, Zagreb
1748	Dominik Vukičević-Levis	Nije član PD, Zagreb
1749	Ivana Žugaj	Nije član PD, Zagreb

1750	Josip Stanić	Nije član PD, Zagreb
1751	Goran Kliček-Horvat	PD Kamenjak, Rijeka
1752	Kristian Matijević	HPD Lipa, Lipik
1753	Nikola Kereković	HPD Sopalj, Kostrena
1754	Andreja Drobnić	HPD Željezničar, Zagreb
1755	Vladimir Kurečić	HPD Željezničar, Zagreb
1756	Andreas Leon Maračić	PD Obruč, Jelenje
1757	Stjepan Hanžić	PD Zagorske steze, Zabok
1758	Stefani Borovina	Nije član PD, Matulji
1759	Luka Mišić	Nije član PD, Rijeka
1760	Blanka Miklin	HPD Liska, Ilok
1761	Andrija Babić	PD Djed, Hrvatska Kostajnica
1762	Igor Ugarković	HPD Garjevica, Čazma
1763	Tea Bednjanec	HPD Garjevica, Čazma

Srebrna značka

1206	Jadran Sorić	Nije član PD, Zagreb
1207	Ivana Višević	HPD Runolist, Zagreb
1208	Branka Domitrek	PD Runolist, Oroslavje
1209	Luka Talajić	PD Kamenjak, Rijeka
1210	Sanja Milat	PD Grafičar, Zagreb
1211	Pavica Horvat	PD Sveti Rok, Sveta Nedelja
1212	Hrvoje Tržić	PD Krndija, Našice
1213	Elvis Prišilić	HPD Međimurje, Čakovec
1214	Goran Maričić	HPD Beliše, Beliše
1215	Tatjana Jurić	HPD Bilo, Koprivnica
1216	Josip Bukvić	HPD Bilo, Koprivnica
1217	Ljiljana Šmigovec	HPD Bršljan-Jankovac, Osijek
1218	Damir Šmigovec	HPD Bršljan-Jankovac, Osijek
1219	Katarina Piculek	PD Sveti Rok, Sveta Nedelja
1220	Zdravko Barlović	PD Sveti Rok, Sveta Nedelja
1221	Marina Dujmušić	HPD Sisak, Sisak
1222	Ivica Markač	PD Paklenica, Zadar
1223	Mara Vidović	HPD Papuk, Virovitica
1224	Dalibor Bilić	HPD Papuk, Virovitica
1225	Marko Barun	HPD Sveti Šimun, Zagreb
1226	Goran Čoga	HPK Sv. Mihovil, Šibenik
1227	Gabrijela Knezović	Nije član PD, Kaštel Stari
1228	Josip Knezović	Nije član PD, Kaštel Stari
1229	Marin Mađor	PD Sveti Jure, Solin
1230	Tomislav Kantolić	HPD Radoboj, Radoboj
1231	Marko Mikšić	HPD Runolist, Zagreb
1232	Jelena Zenko	PD Zagreb, Zagreb
1233	Luka Tomašegović	HPD Zagreb-Matica, Zagreb
1234	Sretana Klepo	Nije član PD, Zagreb
1235	Vatroslav Sučić	PD Zanatlija, Osijek
1236	Paulo Jurinčić	PD Strilež, Crikvenica
1237	Franjo Jurinčić	PD Strilež, Crikvenica
1238	Jasminka Podvez	PD BundeK, Mursko Središće
1239	Miro Knez	HPD Bilogora, Bjelovar
1240	Siniša Vrbanić	HPD MIV, Varaždin
1241	Borna Petir	HPD Zagreb-Matica, Zagreb
1242	Dalibor Petir	HPD Zagreb-Matica, Zagreb
1243	Leon Basara	DPIOV Osmica, Karlovac
1244	Ema Požek	Nije član PD, Zagreb

1245	Mateja Grat	PD Šmarje pri Jelšah, Slovenija
1246	Husein Djuherić	PD Velenje, Velenje, Slovenija
1247	Ivan Bebić	HPD Prsten, Zagreb
1248	Ivana Rožić	HPD Vinica, Duga Resa
1249	Josip Mihaljević	PDS Velebit, Zagreb
1250	Martina Koropatnicki	PD Dilj gora, Slavonski Brod
1251	Margareta Zidarić	HPD Zagreb-Matica, Zagreb
1252	Nikolina Šebalj	PD Frankopan, Rokovci Andrijaševci
1253	Miro Vučina	PK Gozjerice, Split
1254	Dean Jurčić	PD Knežgrad, Lovran
1255	Drago Valečić	HPD Jastrebarsko, Jastrebarsko
1256	Mariana Dragojević	PD Grafičar, Zagreb
1257	Josip Matijević	HPD Lipa, Lipik
1258	Dejvi Molek	PD Tuhobić, Rijeka
1259	Nikola Kereković	HPD Sopalj, Kostrena
1260	Stjepan Hanžić	PD Zagorske steze, Zabok
1261	Lorenzo Cetina	HPD Zagreb-Matica, Zagreb
1262	Marijan Kudrna	Nije član PD, Zagreb
1263	Igor Ugarković	HPD Garjevica, Čazma
1264	Tea Bednjanec	HPD Garjevica, Čazma

Zlatna značka

882	Marko Selanec	PD Kalnik, Križevci
883	Biljana Tomljenović	HPD Dinara, Knin
884	Željko Tomljenović	HPD Dinara, Knin
885	Grgur Blažević	HPD Papuk, Virovitica
886	Dragica Šibenik	HPD Cibalia, Vinkovci
887	Branka Domitrek	PD Runolist, Oroslavje
888	Hrvoje Tržić	PD Krndija, Našice
889	Elvis Prišilić	HPD Međimurje, Čakovec
890	Dalia Posarić	HPD Bilo, Koprivnica
891	Goran Dombaj	HPD Bilo, Koprivnica
892	Tatjana Jurić	HPD Bilo, Koprivnica
893	Josip Bukvić	HPD Bilo, Koprivnica
894	Mara Vidović	HPD Papuk, Virovitica
895	Dalibor Bilić	HPD Papuk, Virovitica
896	Andrijana Iličić	HPD Željezničar, Zagreb
897	Anđelo Zorica	PD Panj, Zagreb
898	Marina Dujmušić	HPD Sisak, Sisak
899	Antun Verović	HPK Sv. Mihovil, Šibenik
900	Sanja Kovačić	PD Runolist, Zagreb
901	Nino Varga	PD Runolist, Zagreb
902	Krešimir Gracin	HPD Runolist, Zagreb
903	Vedran Harapin	HPD Goršćica, Zagreb
904	Irena Kralj	HPD Gradina, Konjščina
905	Vatroslav Sučić	PD Zanatlija, Osijek
906	Ivan Želipski	HPD Bilogora, Bjelovar
907	Dražen Podvez	PD BundeK, Mursko Središće
908	Jasminka Podvez	PD BundeK, Mursko Središće
909	Darko Protulipac	HPD Martinščak, Karlovac
910	Ivan Čurić	HPD Mosor, Split
911	Siniša Vrbanić	HPD MIV, Varaždin

912	Krešimir Gojković	PU Dalekovod, Zagreb
913	Borna Petir	HPD Zagreb-Matica, Zagreb
914	Dalibor Petir	HPD Zagreb-Matica, Zagreb
915	Katarina Malenica Ergović	PD Svilaja, Sinj
916	Leon Basara	DPIOVP Osmica, Karlovac
917	Haja Eliana Bučić	HPD Mosor, Split
918	Mateja Grat	PD Šmarje pri Jelšah, Slovenija
919	Husein Djuherić	PD Velenje, Velenje, Slovenija
920	Ivan Bebić	HPD Prsten, Zagreb
921	Daliborka Pavlin	HPD Željezničar, Zagreb
922	Dino Kapuano	HPD Željezničar, Zagreb
923	Zlatko Erjavec	HPD MIV, Varaždin
924	Tatjana Erjavec	HPD MIV, Varaždin
925	Nikolina Šebalj	PD Frankopan, Rokovci Andrijaševci
926	Miro Vučina	PK Gojzerice, Split
927	Drago Valečić	HPD Jastrebarsko, Jastrebarsko
928	Petar Kovač	HPD Međimurje, Čakovec
929	Josip Matijević	HPD Lipa, Lipik
930	Igor Ugarković	HPD Garjevica, Čazma

Posebno priznanje

771	Iva Martinelli	HPD Gora, Zagreb
772	Tomislav Martinelli	HPD Gora, Zagreb
773	Grgur Blažević	HPD Papuk, Virovitica
774	Dragica Šibenik	HPD Cibalia, Vinkovci
775	Branka Domitrek	PD Runolist, Oroslavje
776	Martina Aničić	PK Zmajevi, Zagreb
777	Zoran Basara	DPIOVP Osmica, Karlovac
778	Hrvoje Tržić	PD Krndija, Našice
779	Elvis Prišlić	HPD Međimurje, Čakovec
780	Ilan Smajila	Nije član PD, Zagreb
781	Laura Kuzmić	Nije član PD, Zagreb
782	Marin Smajila	Nije član PD, Zagreb
783	Tatjana Jurić	HPD Bilo, Koprivnica
784	Josip Bukvić	HPD Bilo, Koprivnica
785	Biljana Tomljenović	HPD Dinara, Knin
786	Željko Tomljenović	HPD Dinara, Knin
787	Joško Podgajski	PD Pinklec, Sveta Nedelja
788	Sanja Kovačić	PD Runolist, Zagreb
789	Nino Varga	PD Runolist, Zagreb
790	Krešimir Gracin	HPD Runolist, Zagreb
791	Irena Kralj	HPD Gradina, Konjščina
792	Ivan Želipski	HPD Bilogora, Bjelovar
793	Dražen Podvez	PD Bundeck, Mursko Središće
794	Jasminka Podvez	PD Bundeck, Mursko Središće
795	Darko Protulipac	HPD Martinščak, Karlovac
796	Mario Zradić	Nije član PD, Zagreb
797	Siniša Vrbanić	HPD MIV, Varaždin
798	Krešimir Gojković	PU Dalekovod, Zagreb
799	Katarina Malenica Ergović	PD Svilaja, Sinj
800	Haja Eliana Bučić	HPD Mosor, Split
801	Mateja Grat	PD Šmarje pri Jelšah, Slovenija

802	Husein Djuherić	PD Velenje, Velenje, Slovenija
803	Ivan Bebić	HPD Prsten, Zagreb
804	Daliborka Pavlin	HPD Željezničar, Zagreb
805	Anka Baradić	PD Glas Istre, Pula
806	Ivica Baradić	PD Glas Istre, Pula
807	Marina Dujmušić	HPD Sisak, Sisak
808	Dino Kapuano	HPD Željezničar, Zagreb
809	Mila Andrić	HPD Belišće, Belišće
810	Nikolina Šebalj	PD Frankopan, Rokovci Andrijaševci
811	Silvio Altarac	PK Hrvatskog liječničkog zbora, Zagreb
812	Miro Vučina	PK Gojzerice, Split
813	Sandra Babac	PD Paklenica, Zadar
814	Maura Damjanić	PD Paklenica, Zadar
815	Josip Damjanić	PD Paklenica, Zadar
816	Alan Damjanić	PD Paklenica, Zadar
817	Branka Bosanac	PD Strilež, Crikvenica
818	Boris Lanča	HPD Kapela, Zagreb
819	Mara Vidović	HPD Papuk, Virovitica
820	Dalibor Bilić	HPD Papuk, Virovitica
821	Igor Mihelić	HPD Vučedol, Vukovar
822	Drago Valečić	HPD Jastrebarsko, Jastrebarsko
823	Robert Nuli	HPD Milengrad, Budinščina
824	Zvonimir Plantaš	HPD Jastrebarsko, Jastrebarsko

Visoko priznanje

545	Maja Gabud	PD Grohot, Marija Bistrica
546	Igor Mikuš	PD Grohot, Marija Bistrica
547	Branka Domitrek	PD Runolist, Oroslavje
548	Silvije Polanščak	PK Zmajevi, Zagreb
549	Božena Kralj-Vrsalović	HPD Željezničar, Zagreb
550	Ružica Petrović	PD Zanatlija, Osijek
551	Maša Surić	PD Paklenica, Zadar
552	Robert Lončarić	PD Paklenica, Zadar
553	Tatjana Jurić	HPD Bilo, Koprivnica
554	Josip Bukvić	HPD Bilo, Koprivnica
555	Zoran Basara	DPIOVP Osmica, Karlovac
556	Hrvoje Tržić	PD Krndija, Našice
557	Lara Barišić	HPD Kozjak, Kaštel Sućurac
558	Nela Barišić	HPD Kozjak, Kaštel Sućurac
559	Duje Barišić	HPD Kozjak, Kaštel Sućurac
560	Ivan Barišić	HPD Kozjak, Kaštel Sućurac
561	Dražen Podvez	PD Bundeck, Mursko Središće
562	Jasminka Podvez	PD Bundeck, Mursko Središće
563	Irena Lučić	HPD Kapela, Zagreb
564	Mario Zradić	Nije član PD, Zagreb
565	Siniša Vrbanić	HPD MIV, Varaždin
566	Dragica Gašparinčić	PD Bistra, Poljanica Bistranska
567	Mateja Grat	PD Šmarje pri Jelšah, Slovenija
568	Husein Djuherić	PD Velenje, Velenje, Slovenija
569	Karlo Kadlec	HPD Jastrebarsko, Jastrebarsko

570	Ankica Kadlec	HPD Jastrebarsko, Jastrebarsko
571	Slavko Pandak	HPD Japetić, Samobor
572	Darko Čebuhar	HPD Japetić, Samobor
573	Ivan Bebić	HPD Prsten, Zagreb
574	Daliborka Pavlin	HPD Željezničar, Zagreb
575	Dino Kapuano	HPD Željezničar, Zagreb
576	Marijana Sabo	HPD Orahovica, Orahovica
577	Nikolina Šebalj	PD Frankopan, Rokovci Andrijaševci
578	Miro Vučina	PK Gojzerice, Split
579	Sandra Babac	PD Paklenica, Zadar
580	Maura Damjanić	PD Paklenica, Zadar
581	Josip Damjanić	PD Paklenica, Zadar
582	Alan Damjanić	PD Paklenica, Zadar
583	Čedomir Diklić	HPD Bršljan-Jankovac, Osijek
584	Josip Karakaš	HPD Bršljan-Jankovac, Osijek
585	Feručo Lazarić	PD Glas Istre, Pula
586	Tatjana Ivić Zdelar	HPD Bršljan-Jankovac, Osijek
587	Brankica Vitanović	HPD Bilo, Koprivnica
588	Zorko Steiner	HPD Orahovica, Orahovica

Najviše priznanje

306	Sanda Božičević	HPD Bilo, Koprivnica
307	Tatjana Jurić	HPD Bilo, Koprivnica
308	Josip Bukvić	HPD Bilo, Koprivnica

309	Boštjan Glodež	PD Fram, Fram, Slovenija
310	Jerko Martinić	HPD MIV, Varaždin
311	Zoran Žugec	HPD Gradina, Konjščina
312	Miro Župa	NOPD Kočari, Sinj
313	Dražen Podvez	PD Bundek, Mursko Središće
314	Leopold Zakošek	PD Ljubljana-Matica, Ljubljana, Slovenija
315	Vesna Mikac	HPD MIV, Varaždin
316	Siniša Vrbanić	HPD MIV, Varaždin
317	Dorijan Car	HPD Garjevica, Čazma
318	Filip Car	HPD Garjevica, Čazma
319	Dejan Car	HPD Garjevica, Čazma
320	Jasminka Pavlov	HPD Bršljan-Jankovac, Osijek
321	Mateja Grat	PD Šmarje pri Jelšah, Slovenija
322	Husein Djuherić	PD Velenje, Velenje, Slovenija
323	Ivan Bebić	HPD Prsten, Zagreb
324	Majda Rončević	PD Zanatlija, Osijek
325	Nikolina Šebalj	PD Frankopan, Rokovci Andrijaševci
326	Sandra Babac	PD Paklenica, Zadar
327	Maura Damjanić	PD Paklenica, Zadar
328	Josip Damjanić	PD Paklenica, Zadar
329	Alan Damjanić	PD Paklenica, Zadar
330	Marko Kovač	HPD Mosor, Split

KALENDAR AKCIJA

5.2.	10. ZimBa – Zima u Baranji PD Zanatlija, Osijek
19.2.	Metlarska zabava HPD Garjevica, Čazma
25.2.	19. Pohod Tragom prvog izleta varaždinskih planinara u Varaždinsko-topličko gorje PD Ravna gora, Varaždin
u ožujku	Pohod Ludbreg – Kalnik PD Ludbreg, Ludbreg
5.3.	Pohod Žene u planinu PD Kamenjak, Rijeka
11.3.	100 žena na Sniježnici HPD Sniježnica, Dubrovnik
11.3.	Dan žena PD Naftaplin, Zagreb
11.3.	Proljetni izlet u Sijaset PD Zavižan, Senj
12.3.	10. Tradicionalni pohod povodom Međunarodnog dana žena PD Susjedgrad, Podsused

12.3.	11. pohod po Istarskom planinarskom putu Istarski planinarski savez, Pula
12.3.	6. Obiteljski izlet – Grgurevo – Dan grada Požege HPD Gojzerica, Požega
12.3.	Dan žena na Orlovim stinama PD Svilaja, Sinj
12.3.	Pohod Romarskim putom Belec – Marija Bistrica HPD Belecgrad, Belec
18. – 19.3.	41. Papučki jaglaci HPD Sokolovac, Požega
18.3.	Cvjetne staze Ravne gore, proljetni pohod – crnkasta sasa PD Ravna gora, Varaždin
25.3.	9. Lucijanov pohod u Hrašćinu i Trgovišće PD Ravna gora, Varaždin
25.3.	Dan Koranskog planinarskog puta PD Crvene stijene, Cetingrad
26.3.	Pohod po Opatijskoj planinarskoj obilaznici PD Opatija, Opatija

Premetaljka:

GLADI VRŠAK

[ime vrha]

Rješenje premetaljke iz prošlog broja:
I VLAŽNI KAVEZI = VELIKI ZAVIŽAN

Kada odgonetnete rješenje!

Rješenje premetaljke prijavite do 20. veljače 2023. putem web obrasca na stranici

<https://www.hps.hr/premetaljka/>

Točno rješenje i imena čitatelja koji ga prijave objavit ćemo u idućem broju.

Točno rješenje premetaljke iz prošlog broja do zaključenja ovoga broja prijavili su:

(Redoslijed imena ne prikazuje vremenski redoslijed prijave rješenja i ne predstavlja rang-listu čitatelja!)

1. Željko Vinković, HPD Bilogora, Bjelovar
2. Dubravka Hržica, PD Zagorske steze, Zabok
3. Remigio Radešić, PD Kamenjak, Rijeka
4. Darko Prusina, PD Zanatlija, Osijek
5. Zdenko Kornet, HPD Željezničar, Zagreb
6. Jozo Bušić, HPD Strmac, Nova Gradiška
7. Dario Abramović, PD Kamenjak, Rijeka
8. Snježana Šimunović, PD Kamenjak, Rijeka
9. Krunoslav Ružić, PD Kalnik, Križevci
10. Marica Ivanković, HPD Zagreb-Matica, Zagreb
11. Dalibor Petir, HPD Zagreb-Matica, Zagreb
12. Saša Trauber, PD Zanatlija, Osijek
13. Nives Trauber, PD Zanatlija, Osijek
14. Nedjeljko Fistončić, HPD Biokovo, Makarska
15. Jasna Fistončić, PD Imber, Omiš
16. Roan Rašuo, PD Skitaci, Labin
17. Čedomir Diklić, HPD Bršljan-Jankovac, Osijek
18. Marina Dujmušić, HPD Sisak, Sisak
19. Damir Gerovac, HPD Martinščak, Karlovac
20. Leon Basara, Osmica, Karlovac
21. Vedran Živković, Split
22. Josip Grünfelder, PD Zanatlija, Osijek
23. Ružica Medvarić-Bračko, HPD Bilo, Koprivnica
24. Mirjana Malenica, HPD Dirov brijeg, Vinkovci
25. Marijan Turković, HPD Klek, Ogulin
26. Krešimir Baličević, PD Zanatlija, Osijek
27. Renata Baličević, PD Zanatlija, Osijek
28. Marija Olujić
29. Domagoj Pavlin, HPD Željezničar, Zagreb
30. Daliborka Pavlin, HPD Željezničar, Zagreb
31. Vesna Čaplar, HPD Željezničar, Zagreb
32. Ivan Gracin, HPD Runolist, Zagreb
33. Krešimir Gracin, HPD Runolist, Zagreb
34. Frane Marković, HPD Japetić, Samobor
35. Ivica Čepuran, HPD Martinščak, Karlovac
36. Sanja Šušak, HPD Mosor, Split
37. Ivica Capan, HPD Dubovac, Karlovac
38. Vjeran Svjetličić, HPD Klikun, Pleternica
39. Sergej Stipaničev, PD Kamenjak, Rijeka
40. Jadranka Markoč
41. Ivan Sadačić, PD Zagorske steze, Zabok
42. Marko Purgar, PD Dubovac, Karlovac
43. Sara Košutar, HPD Runolist, Zagreb
44. Vladimir Čovran, HPD Runolist, Zagreb
45. Helena Petrić, HPD Zagreb-Matica, Zagreb

Veliki Zavižan

IGLU ŠPORT

NAJBOLJA PLANINARSKA OPREMA

www.iglusport.hr

HERVIS SPORTS APLIKACIJA

SPORT NA
DLANU

PREDNOSTI HERVIS SPORTS APLIKACIJE

Sakupljaj bodove
pri svakoj kupnji u
trgovini i online

Osiguraj popust
za prvu kupnju putem aplikacije

Sakupljene bodove
zamijeni za bonus u bilo
kojem trenutku i tako smanji
iznos na svom računu
(100 bodova = 1,00 EUR (7,53 HRK))*

Budi uvijek u toku
sa stanjem bodova na
svom računu

**Pristupi ekskluzivnim
popustima i
pogodnostima**

Brini za okoliš
i potvrdi primitak
digitalnog računa

Osiguraj dodatne bodove:
kao poklon dobrodošlice, za
sudjelovanje u događanjima,
pozivnica prijatelju i kao
rođendanski poklon

**Pretpлатi se na Hervis
digitalni letak**
i uvijek budi u toku s
najnovijim akcijama

PREUZMI APLIKACIJU I REGISTRIRAJ SE

